u gotovom

Pojedini broj 4 din.

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK TIZSZER ÉVENTE

TARTALOM:

Walt Whitman: Két vers — — — — — — — — 65
Aracki Mihajlo: Szerbek és magyarok viszonya Vojvodinában — — — — — — — — — 67
Horváth Béla: Ti boldog költők (vers) — — — — — 69
Gergely Boriska: Magyarok Bánát csúcsán — — — — 70
Pálics Miklós: Mezőgazdaságunk nehézségei — — — — 74
Endrődi Sándor: Kuruc nóta — — — — — — — 78
Löffler A.: Földmunkások helyzete Franciaországban — 78
Palotás Imre: Vígkedvű Bence Péter — — — — — 81
Kaszás Katalin: Egy nap a hegyekben — — — — — 83
Schmidt János: A büntetőjog és alkalmazása — — — 88
Gereblyés László: Otthon (vers) — — — — — — 90
Smedley Ágnes: Kínai sebesültek — — — — — — 91
Žicina Milka: Kimenő — — — — — — — — — 93
Vas Béla: Gazdasági szemle — — — — — — — — 96
Szántó Árpád: Világszemle — — — — — — — — 99

FIGYELŐ

Kossa János: Évi mérleg — — — — — — — — 103
Hugo Victor: 7,500.000 szavazat — — — — — — — 104
Iványi János: Az anarhisták szerepe — — — — — 105
N.: Korkép — — — — — — — — — — — — 106
Innen-onnan — — — — — — — — — — — 106

KÖNYVSZEMLE

Szerb György: Nehéz orvosnak lenni Kínában (Gervais) 108
KRÓNIKA — — — — — — — 110

VI. ÉVFOLYAM ■ SUBOTICA ■ 1933 MÁRCIUS ■ 3. SZÁM

TEODOROVICS GYURA: VOJVODINAI TÁJKÉP

Walt Whitman verseiből (1819-1892)

Vérdíj

(1843)

I

A hajdankorban, mikor már közel volt az óra,
Hogy a gyönyörű Isten, Jézus, földi munkáját befejezze,
Elment Judás, eladta az isteni ifjút,
És pénzt kapott testéért.

Átkozott lőn a tett, még mielőtt az összekulcsolt kéz izzadtsága megszáradt,
És sötétség borúlt arra, ki Isten képmását eladta.
A föld mély lélegzetet vett, hogy ledobja magáról, az ég is visszautasította,
És ő a sötétben lógott s úgy végzett magával.

Az évközök hosszú árnyékot vetve e régmúlt napok óta
Hallgatagon gyűrüztek előre — s nem egy zseb gyűrte be
A díjat, ahoz hasonlót, melyet fizettek Mária fiáért.

S még egyre hangzik ma is:
„Mit fizettek s én szállítom néktek ezt az embert?“

És megegyeznek és fizetik az ezüst pénzt.

II.

Nézz előre, megváltó,
Nézz át, halál első szülöttje
A paradicsom fáinak koronáján;
És lásd magadat örökös kötelékben,
Keservben és szegényen: emberalakban vergődsz megint,
Gyaláznak, megkorbácsolnak, börtönbe vetnek,
A farizeus-egyenlőség üldöz,
A hatalom készséges szolgái bottal, karddal szorongatnak,
Körülviharzanak megint ördögi düh tébolyával,
Ellened emeli kezét a sokaság, mint karmát az ölyű.

A legutolsó a szemedbe köp, tenyerükkel az arcodba vernek,
Kékfoltos tested véres, dárdahegy vert,
De a halálnál is gyászosabb lelked.
Nyomorúság tanúja, rabszolgák testvére,
Nem a te vérdíjad volt az utolsó —:
Iscariot mesterségét űzi ma is.

Dal

1

Jer — elválaszthatatlanná forrasztom ezt a földrészt,
A legtündöklőbb fajt, melyre csak süt a nap, megalkotom.
Isteni delejességű országokat teremtek,
A bajtársak szeretetével,

2

Amerika folyói, a nagy tavak partja mentén, át a préríken, mint fákat oly sűrűn ültetem el a testvériséget,
A városok egymáshoz kapcsolódnak és karjukat egymás vállára fonják,
A bajtársak szeretetével,
A bajtársak férfias szeretetével.

3

Érted — én . . . ó, Demokrácia, hogy szolgáljak,
Neked, érted ujjongom ezt a dalt,
A bajtársak szeretetében,
A bajtársak magasra tornyosuló szeretetében.

(Pásztor Árpád ford.)

Szerbek és magyarok viszonya Vojvodinában

Vojvodina egyik sajátossága a sok nemzetűség. Ez a tény a multban is nagy szerepet játszott és a jövőben is döntő hatású lesz sorsunk alakulására. Nincsen gazdasági, politikai életmegnyivánulásainknak olyan pontja, ahol ezzel a kérdéssel ne találkoznánk. A mi álláspontunk ismeretes. Amit mi akarunk, amiért harcoltunk a multban, küzdünk ma és a jövőben: az egyenjogúság, az állam alaptörvényeiben lefektetett eszmék valóra váltása.

Azonban olvasóink mindeddig csak a mi véleményünket ismerték meg. A másik oldal állásfoglalását inkább csak gyakorlatban tapasztalták és emmiatt valószínű, hogy téves fölfogás alakulhatott ki bennük és szócséplésnek tűnhetett fel a mi állandóan hangoztatott jelszavunk: „A többi ittélő népekkel testvéri egyetértésben..." Mert a túloldalról, ezt el kell ismernünk, nagyon kis visszhangja volt a multon épülő, tényeken alapuló, haladó szellemű, szabadelvű akarásnak. Az alábbiakban ismertetjük azt a cikket, amely a fenti címmel a Noviszadon megjelenő „Vojvodjanin" multévi 46. számában látott napvilágot.

Az utóbbi időben gyakran olvashattunk (és hallhattunk) téves gondolatokat a szerbek és magyarok viszonyáról 1848-ban. Így pl. a „Nova Evropa"*-ban nemrég egy cikk jelent meg Szkerlics Jovánról.** A cikkíró szerint a nagy szerb gondolkodó tévedett, amikor azt állította, hogy a szerbek és magyarok 1848-ban *természetes szövetségesek* voltak, akiknek kéz a kézben kellet volna harcolniok közös ellenségük — a szerbeket és magyarokat egyformán elnyomó — Ausztria ellen. Nemsokára ezután a „Vojvodjanin"-ban egy cikk keretén belül ugyanez a szerző leszögezi, hogy téves Miletics Szvetozárnak*** az a nézete, hogy Vojvodinában a szerb és magyar nép szoros együttműködése a haladás alapföltétele, mert szerinte a történelem megmutatta, hogy ez lehetetlen.

Nagyjából ilyenek az említett téves felfogások. Két okból tartjuk szükségesnek ezen kérdés megismerését. Először: mert itt a szerb nép két legnagyobb fiának (Miletics Szvetozárnak és Szkerlics Jovánnak) a népi tapasztalat, a szenvedések, tévelygések, a legszélesebb néprétegek ideális akarásának leszűrődésén alapuló nézetéről van szó s a két nagy ember tapasztalatát a nép magává tette és így ők a jövő útmutaóivá váltak. Éppen ebből következik a másik ok: nem Miletics és Szkerlics véleményéről, nem csak egy multat tisztázó, a jelennel semmi kapcsolatban nem levő száraz vitáról van szó (végeredményben nincsen történelmi kérdés, amely a jelennel ne lenne szoros kapcsolatban). A szer-

* Zágrebban megjelenő folyó irat

** Beográdi egyetemi tanár (1877—1914)

*** Vojvodinai szerb politikus (1826—1901)

bek és magyarok viszonya Vojvodinában a kérdés. Tehát a probléma mai, időszerű. Arról van szó, hogy lehetséges-e a különböző népcsoportok együttműködése Vojvodinában, ha igen milyen formában. A szerbek és magyarok nagy gondolkodói — Miletics, Kossuth, Zmaj, Petőfi, Polit-Deszancsics, Ady, és még mások — azt állították hogy lehetséges, mert a *nép* —a szerb és magyar — akarja ezt; lehetséges a demokratikus népszabadságok alapján, amikor a népcsoportok megegyezése a nép egyességévé válik. A történelem azt mutatja, hogy Vojvodinában a szerbek és magyarok csak akkor kerültek ellentétbe, amikor nem a nép intézte a maga sorsát, hanem a nép ellenségei (Bécs, a rekaciós főúri politikusok) a két népet összeveszejtették. A magyar es szerb nép sohase voltak egymás ellenségei. És csakis ebből a szemszögből nézve mondhatunk ítéletet 1848-ról, Miletics-ről és a mai kérdésekről.

Nehéz és lehetetlen a 48-as eseményeket és Miletics mozgalmát pár szóval ismertetni. Ezért csak arra a kérdésre szorítkozunk, hogy akkor lehetséges volt-e a szerb—magyar együttműködés.

1848-ban egész Európa lázongott a reakció ellen, amelynek főfészke, magva, éltetője, Ausztria volt. Bécs elnyomta a szerbeket, szlovéneket, a cseheket és a magyarokat. Minden ami Ausztria ellen a *reakció eme védőbástyája ellen irányult, haladás volt*, mert az az elnyomott nemzetek fölszabadulását jelentette, a szabadság és igazság harcát a sötétség és maradiság ellen — még akkor is ha ezeknek a Bécs elleni mozgalmaknak voltak hibái. A legfontosabb volt megdönteni az osztrák reakciót, mert ez Európa összes népeinek új tavaszt, szabadságot hozott volna.

Magától értetődik, hogy magyar részről épp úgy, mint nálunk megkisérelték 48 átfestését, téves beállítását. (Igy pld. Győrött 1936-ban egy pör folyamán Kossuthról, Petőfiről, a márciusi ifjúságról mint hazaárulókról beszéltek.) Hiba lenne, ha a magyar nép hinne azoknak, akik ma támadják 1848 dicső hagyományait és a nép igazi vezérlő fiait. Ugyanilyen hiba lenne, ha a szerb nép hitelt adna Miletics mai támadóinak.

A történelemből meg kell tanulnunk, hogyan vezetett a nép harca sikerre és miben álltak a hibak, nehogy azokat újból elkövessük. A magyar történész Supka Géza (1848 című alapos munkájában) elrettentő párhuzamot von a magyar politikusok által 1848-ban és 1918-ban elkövetett hibák között. Szerinte — és ez a valóság — úgy az egyik, mint a másik fontos történelmi pillanatban elkövetett végzetes hibák: a nemzeti kérdés és a szociális kérdések — különösen a földosztás — követeléseinek semmibevevése voltak.

Ime így beszél egy tárgyilagos történelemtudós. Azt mondja: 1848 nem azért bukott el, mert forradalmat csináltunk, hanem azért, mert azt nem hajtottuk következetesen végre (nem adtunk a parasztnak földet és nem teremtettünk a nem magyar népekkel baráti viszonyt). A reakciós magyarok azt mondják: 1848 veszedelem volt számunkra, mert a felelőtlen (?) elemek hozzá mertek nyúlni a nemesség szent tulajdonához, mert a vezetők liberálisok és hasonló romlottlelkűek voltak...

A történelem sok mindenre tanit. Arra kell ügyelnünk, hogy

ki hogyan *magyarázza* a történelmet. A maradiak és reakciósok a történelem legfényesebb pillanataira, mikor a nép fölkelt jogaiért, azt mondják, hogy az mind őrültség volt, szobatudósok megvalósíthatatlan álmodozása, kalandorok felelőtlen ténykedése. Ők így mondják: „Nem kellett volna olyan merész eszközökhöz nyúlnunk, mert az tett minket tönkre". Mi azt feleljük: „Ellenkező leg: Még merészebben és következetesebben kellett volna harcolnunk ingadozás és hibák nélkül — és akkor a nép győzött volna és a történelem a pillanatnyi vereség helyett maradandó győzelmet jegyezhetett volna fel."

Ebből és csakis ebből a szempontból nézhetjük Vojvodina történetét. Nem volt hibás Miletics politikája, de az volt a baj, hogy a reakciós politikusok előtte (1848-ban), az ingadozók és kicsinyesek utána, rossz úton haladtak. Miletics elgondolása nem volt helyes — mondják egyesek — el kell vetnünk. Nem! Miletics terve, akarása jó volt, csak bátrabban kellett volna végrehajtani. És ez érvényes ma is: több bátorsággal és népi demokratizmussal juttassuk érvényre a népcsoportok együttműködésének politikáját Vojvodinában.

ARACKI MIHAJLO

Ti boldog költők . . .

Ti boldog költők, franciák és angolok,
Hazámban oly hazátlanul csatangolok,
E nép közé idézem én a lázadás ragyogó angyalát,
Itt jajgatom a forradalom hasztalan dalát.

De gyáva népnek nem kell szabadság,
Csak nézi, hogy a jobbakat akasszák,
Nem rak tüzet, ha megjön a havas tél,
S a dombokon kevélyen áll a kastély.

Nem rak tüzet, rettegve jár az erdőn,
A csendőröket kerüli didergőn,
A püspök úrtól egy talyiga fát lop
És cipeli az örök szolgaságot.

A szabadságról minden századon lekésett,
A kocsmában kinyíltak itt a kések,
A döngölt földön szolga-vér szivárog
És bólintanak rá a kiskirályok.

HORVÁTH BÉLA

Magyarok Bánát csúcsán

Noviknezsevác járási székhely a Tisza partján, egybeépítve Obilics községgel. Obilics községnek külön jegyzője, képviselőtestülete van, egyébként a két község együtt képez szerves egészet. Az Obilicsevói magyaroknak nincs külön templomuk, tehát már az „egy akol egy pásztor" alapján is összetartozik a két község magyarsága. Anyagi helyzetük, életviszonyaik is azonosak, így még árnyalati különbségek sincsenek a két község magyar lakossága között. Egyforma a gond, ha jég veri el a határt és egyforma az öröm, ha „fizet a buza."

A két község magyarjainak a száma ötezerre tehető. Fele az összlakósság számának. Gazdaságilag több rendbe sorozhatók. A maximummal, helyesebben a 300—500 holddal rendelkezők, a középbirtokosok 80—150 holdas gazdák, a kisbirtokosság 10—20-ig, a törpebirtokosok 5—8-ig, a zsellérek, akiknek házuk, néha kocsilovuk és esetleg egy két hold földjük van, végül a szegény parasztság, amelyik napszámból él. Magyar inteligenciája nagyon kevés.

Ha községünk — sőt járásunk életéről a magyar életet kívánjuk egy keretbe foglalni, akkor előre le kell szögeznünk, hogy míg a helyzet gazdaságilag nem elszomorító, kultúrálisan nagyon is az. A kenyérért, a gyarapodásért folytatott küzdelem mellett a művelődésre nem jut hely, idő, akarás, pénz.

Amint mondtuk, a két községnek egy katolikus temploma van és mert a magyar lakósság több mint kilenceven százaléka római katolikus, vasárnap délelőtt a nagymise után a nagyucca megtelik az ünneplőbe öltözöttekkel A vallásos élet művelői túlnyomóan a kisbirtokos osztályból kerülnek ki. Ezenkivül az iparosság egy részéből. A szegény munkást nyomorúságos élete teszi vallástalanná, mert ha nem is jut kifejezésre baloldali világnézete semmi kollektív formában, egyénileg mégis át van itatva proletársorsának tudatával és elégedetlenségével.

*

A *magyar intelligencia* kevés számarányánál fogva sem gazdasági, sem kultúrális tényezőként nem jöhet számításba. Vezető, irányító talán lenne, de szervező, az alsóbb néprétegeket egybefogó erejű, vezető szellem eddig nem akadt. Pedig éppen erre lenne itt égető szükség. Az utóbbi hónapokban érezhetővé vált egy összefogni kívánkozó áramlat. Indulás is történt egy egyesület létrehozása érdekében, de központi irányító nélkül a széthúzó, egyéni érdekek apró kutya-macska harcán törik szét minden. Példát mutató, egyéni hiúságokat kegyetlenül lemetsző kertészmunkára van szükség, hogy mindenki részese és aratója legyen az elvetett kultúrmagvak terméseinek, ne csak a kiváltságosak.

*

A két község földterülete húszezer hold. Az uradalmi földek felosztása folytán új birtokosok támadtak. Legtöbbjük a konjunkturás idők szerencse lovagjai. Az utolsó két évtized alatt egy tel-

jesen új szerkezetű társadalom alakult ki, elszegényedett urakkal és új gazdagokkal. A birtokfelosztások az új gazdagokon kívül a *kisgazdákra* voltak a legkedvezőbbek. A magyar kisbirtokosság szívós olykor — nem emberfeletti — inkább baromi munkával dolgozik a maga egyéni gyarapodásáért és hihetetlenül leszállítja életszínvonalát, hogy birtokát évről-évre gyarapíthassa. Kultúrigényekről, amilyen például egy napilap vásárlása, már beszélni sem lehet. Minden hiúságuk a házuk külső csinosságában és a szép jószágban jut kifejezésre. Berendezésre, az állandó egyszerű puhafa bútorzaton túl nem költenek. Legtöbbjük egész nyáron a tanyán él. Szellemi szükségletük az évi naptár és talán vasárnap valamelyik olcsó újság. Megdöbbentő a szellemi szegénység a piroscserepes, gangos házak táján. Náluk senyved, halódik a magyar kultúra. Itt kell gyorssegély!

*

A *magyar iparososztály*, különösen a fiatalabbjai azok, akik észrevehetően kultúrszomjasak és akik nem csak passzív formában de aktivitásukkal is hajlamosak tenni valamit. Ezt bizonyítja, hogy a műkedvelők és rendezők csaknem teljesen az ő soraikból kerülnek ki. Pedig az iparosság helyzete korántsem rózsás. A kisiparos a két községben 60 százalékban magyar. Cipész, asztalos, kőmíves, ács, pék, borbély, papucsos stb. És ezek az iparosok, ha nem tudnak gazdaságilag bizonyos életszínvonalat elérni, természetszerűleg, szellemileg is lemaradnak, ami mérhetetlen kára kisebbségi kultúránknak. A falusi iparosok legtöbbje ki megy aratni, hogy az évi kenyerét beszerezze, asszonyaik is űznek valami iparágat. Van köztük gyári munkás is és bérleti földeken kapálnak, hagymát dugnak, paprikát hasitanak, dolgoznak másnak, az mellett hogy háztartásukat vezetik és gyermekeket nevelnek. Az iparosságnál csakúgy mint a kisgazda társadalomban nincs sok gyermek. Legfeljebb kettő három, de sokhelyen csak egy. Taníttatni nem tudják őket. A két községnek alig van felsőiskolás magyar diákja.

Szemszédunkban egy ház épül. Napszámos munkában láttam ott egy muzsikust, egy piktort, egy papucsost.

Egyébként az iparososztály életigénye is elsősorban a jó táplálkozási vágyban nyilvánul meg.

Olvasmányaik a füzetes regények és a napilapok. Ahogy a kisgazda társadalmat fel kellene rázni az anyagi áldozás életszükségletére, az iparososztályt a szellemi, etikai és erkölcsi kötelességek megismertetésével kellene az épitő magyarság sorába beszervezni.

*

A *törpebirtokos* annyiban különbözik a kisbirtokostól, hogy életigénye annál is kisebb. Lányai szolgálni mennek, fiai vagy otthon túrják a földet a megélhetésért, vagy ipart tanulnak. Ezért van az a kissé visszás helyzet, hogy a törpebirtokos és zsellér ember gyerekei civilizáltabbak, igényesebbek. Magyar szakácsnék, magyar szobalányok, magyar iparcs legények, akik vasárnaponként Beográd vagy Zágreb utcáin találkoznak ilyen zsellérnép gyermekei, akik számára kicsi a termőföld. Ezek a

fiúk és leányok hozzák haza a gyűjtött garasokat és ragasztanak keveset a már meglévőhöz, vagy új fészket raknak és kezdik újra szüleik életét. Az ilyen otthonokban izléssel találkozunk, több tisztasággal. Fogkefével.

A *zsellér* ember ritkán vág egy disznónál többet. Ha hízlal is kettőt-hármat, eladja a többit. Van valami rendszertelenség, inkább mondhatnánk ősi tudatlanság életük berendezésében. Télen amikor semmit nem dolgoznak, jól és bőségesen táplálkoznak egyszerűen azért, mert van. Van kolbász, sonka, szalonna, búza, krumpli és mert van, hát esznek. Igaz, nem sokszor. Télen naponta kétszer. Reggel kilenckor és estefelé. Legtöbbnyire káposztát vagy krumplit, de mindig valami disznóvagdalékkal, úgy hogy amire jön a tavasz, a kapálás, már semmi nincs az éléskamrában. Pedig ilyenkor lenne fontos a kalória. Ezért van, hogy a tél folyamán meghíznak és tavasszal kapáláskor hirtelen lefogynak 10—15 kilót is. A szalonnát sok része már nem tudja ilyenkor megenni, az a kevés aludttej, esetleg ha van gyümölcs, már nem elég a szervezetnek. Vitamint a vöröshagyma, zöldpaprika és paradicsom szolgáltatja, de ezek csak június végére teremnek meg. A falvakban végzendő felvilágosító munka egyik legszükségesebb anyaga lenne, hogy a népet helyes és észszerű táplálkozásra tanítsák.

*

A *földmíves* napszámos a falu szegény magyarjai előtt áll egy igen rokonszenves csoport. A fiatal magyarok. A faluszéli házak ivadékai, akik Obilicsevón és Noviknezsevácon új falut építettek maguknak. A községek ingyen telket adtak minden építeni akaró fiatalnak és a fakereskedők hitelezték a fát. Mind a két község szélén pirosfedelű apró házaival ott vannak az Uj faluk. Ötven-hatvan házból állnak ezek, három-négy uccából. Legtöbbnyire szoba-konyhás kis hajlékok. A fiatal házigazdák vasszorgalommal dolgoznak, példásan szótartók és becsületesek. Az erős, jókedvű, igénytelen fiatal magyar munkáshad nagyon megérdemelné, hogy a vasárnapdélutánjainak egyhangúsága és unalma ne a kocsma felé, hanem egy kultúrotthon felé sodorja. Egy olyan közös otthon felé, ahol nem érzi idegennek magát, ahol azt érzi, hogy nem megszálló vendég, hanem vendéglátó gazda.

*

Segélyre szoruló paraszt család elenyészően kevés. Az összmagyarságnak talán ha öt százaléka. Özvegyek, öregek, az idő és az élet kiselejtezettjei. Ezekről rendszeresen nem gondoskodik senki. A proletársors a falu életében nem olyan kirívó megnyilvánulás, mint a városban. A falusi szegény ember sorsa hasonlít a verébéhez. Nyáron gondatlanul csiripel, szedeget, télen gubbaszt és éppen eleget koplal. Akik nem koplalnak, azoknak táplálékja is olyan egyhangú, hogy elszomorító. Egyik tanító naponta megkérdezte tanítványait, hogy mit ettek. Néhány gyermek napról napra változatlanul azt felelte: krumplilevest. Egy faluszéli kis üzletben ültem aratás idején, alkonyatkor. Két óra hosszán át nem mért ki mást a kereskedő, mint ecetet, sót, élesztőt és

trafikot. A dohányszükséglet volt a legszembeszökőbb. Utána az ecet. Ételeiket, vizüket ezzel ízesítik a hőség ellen. Csodáltam, hogy ahol úgyszólván semmire nem telik, dohányra mindenképpen jut. Pálinka és dohány, két olyan szükséglete a szegény parasztnak is, mint a módosabbnak.

*

Analfabéta ma már nem igen akad a magyarok között és a fiatalabb generáció egész jól beszéli az államnyelvet is.

Kezek, izmok ezek az emberek a föld türelmes szolgái, akik megérdemelnék, hogy nagyobb rész jusson számukra abból a magból, amit ők vetnek és aratnak.

A magyar kultúrélet itt teljesen szervezetlen. Van ugyan néhány kultúrintézmény, ahol magyarok és szerbek, helyesebben bárki tag lehet, de ezek csak azt a célt szolgálják, hogy vasár- és ünnepnapokon az egyforma társadalmi osztályból való emberek, helyesebben férfiak összejöhessenek kártyázni, dominózni, sakkozni.

Elsőnek az Urikaszinót említjük. Tagja lehet minden úgynevezett úriember, nemzetiségi különbség nélkül. Könyvtára jelentéktelen. A régi Urikaszinó megmaradt öreg magyar könyvei. Ez az egyesület semmi kultúrális munkát nem fejt ki, mert a szerbség számára ott van a szépen megszervezett Szokol a gyönyörű új kultúrházával.

A Polgári Olvasókör könyvtára elsekélyedett, a tagok kártyaotthona, ahol szintén nem talált helyet a magyar kultúra. Ez a két egyesület legfeljebb évente egy-egy bálat rendez, ebből áll minden egyesületi tevékenysége. Alakult egy Keresztes Egylet is, nem sok eredménnyel. Újabban egy gazdakör. A Kereskedők Egyesülete sem fejt ki kultúrális munkát. Magyar kereskedő viszonylag igen kevés van. Az iparos ifjúság az, amelyik műkedvelő előadások rendezésével hozza egy fedél alá a magyar tömeget téli hónapokban.

A magyar reformátusok itt körülbelül negyven tagból állnak. Egyesületük a KIE, rendez néhány műkedvelő előadást temploma javára. Egyesületi élete a vasárnapi ping-pong játékban és néha egy-egy teadélutánban merül ki. Fennállása óta egyetlen egy kultúrdélutánt rendezett. Könyvtára nagyon szegény, jótékonysági alapon gyűjtött néhány kötet.

*

Azt hiszem, úgy érzem, ebben az utolsó csillagközben mutattam be igazi szegénységét Obilicsevó és Noviknezsevác magyarságának. És mert a járás területén ez a legnagyobb magyar tömeg, fogalmuk lehet arról, ami a kisebb falvakban van. Szegények vagyunk. Nagyon.

GERGELY BORISKA

Aki a jövőtől, a balsikertől fél, az csak saját ténykedését korlátozza. A balsiker csak az újrakezdésre ösztönözhet. A becsületes balsiker nem szégyen, csak az attól való félelem az. (Gorkij)

Mezőgazdaságunk nehézségei

(Második közlemény)

Vojvodinában a háború előtt két körülmény szabta meg a birtokviszonyok fejlődését: a telepítések és a nagybirtokok. A háború után pedig a földosztás és az 1925-ben bekövetkezett mezőgazdasági válság volt rá döntő hatással. Az első két tényezőről és a mezőgazdasági válságról már többször irtunk, így a jelen cikkben velük nem foglalkozunk. Amit méltatni akarunk a földosztás, amelynek ismerete nélkül a mai állapotokat nem érthetjük meg és nem találhatjuk meg a kiutat a mai nehéz helyzetből, amely Vojvodina összlakosságára mondhatni egyképen nehezedik.

1.

A földosztásról és a vele kapcsolatos kérdésekről kevés átfogó és tárgyilagos írás jelent meg. Ide számíthatjuk többek között részben Csuka János cikkét (Kalangya 1938.) és Dr Ristić Teofan könyvét,* míg egészében Botics Milorad tanulmányát.** Az utóbbinak egyrészt az a körülmény ad nagy fontosságot, hogy a Szociálpolitikai Minisztérium hatáskörébe tartozó Központi Munkaközvetítő Hivatal havi közlönyében látott napvilágot, vagyis a benne foglaltak a hivatalos álláspontlal egyező véleményt képviselnek, másrészt pedig az, hogy az ismertetett adatok nem a Dunabánságra vonatkoznak, hanem Vojvodinára és ez képezi a tanulmány különös értékét.

2.

Vojvodina történetéből világosan kitűnik, hogy minden nemzeti, vagy szociális mozgalom a föld birtoklásában, ill. a földnélküliségben gyökerezik. Az agrárkérdés itt mindég időszerű volt. A födbirtokok igazságosabb fölosztása, azaz a birtokon kívüliek és a birtokon belüliek egymásközti ellentéte nem egyszer robbant ki véres összeütközésekbe. A jelentős ezekben a harcokban az a tény, hogy az egymással évszázadokon át farkasszemet néző táborokon belül a nemzetiségi különbség alig jutott kifejezésre, vagy semmiféle szerepet nem játszott. Azonban mégis sikerült nem egyszer ezt a kérdést — fölülről — arcélbomlasztóvá kiélezni és bár az ilyen állapot 1914-ig mindig csak rövid ideig tartott, elég volt ahhoz, hogy a már-már sikerre vezető mozgalmakat mellékvágányra futtassa. Az 1918 utáni földosztás — mint Botics írja említett cikkében — éppen azért, mert kimondott célja nem a nagybirtokok végleges fölszámolása volt (hisz azok, ha kisebb mértékben, még ma is virulnak), hanem a gazdasági mozzanatokon túl politikai jellegű is volt; nem válthatta be sem az állam, sem az idetelepítettek, sem az őslakósság által hozzáfűzött reményeket.

3.

Tomics Jása írja „Hogyan osszuk a földet" c. könyvében,

* Dr Ristić Teofan: Rezultati agrarne reforme, Zagreb 1938.

** Botić Milorad: Poljoprivredni radnici u Bačkoj. „Socijalni Arhiv" 1938. I. 101 old.

hogy háború előtt a középbirtokok főképp német és szerb kézen voltak, mig a földnélküliek — 1910-ben Vojvodina lakosságának 38%-a — legnagyobb részét magyarok adták. A helyzet, különösen ami az utóbbit illeti, nem változott meg lényegesen és éppen ezért áll a földnélküliek sorsáról való gondoskodás — újabb földosztás és nagyarányú közmunkák, iparosítás révén — a kultúrkérdések mellett a kisebbségi programm előterében. És mert az állam létének, fejlődésének legbiztosabb záloga polgárainak megelégedettsége, a földkérdés ismerete, annak mihamarabbi megoldása elsőrendű nép és államérdek. És minden magát a fenti célok szolgálatába állitani akaró mozgalom, vagy párt csak akkor képviselii ezeket az érdekeket igazán, csak akkor számíthat sikerre, ha következetesen harcol a földkérdés megoldásáért, amelynek tengelyében a fejlődést gátló nagybirtokok teljes megszüntetése áll.

4.

De vegyük a tényeket.

Vojvodinában a földosztás 1921-ben kezdődött. A kiszemelt földterület nagysága kereken 650 ezer katasztrális hold volt (400 ezer hold szántóföld). Megyénkint Bánátra 277 ezer, Bácskára és Baranyára 373 ezer esett. A földet 100 ezer család között osztották föl a következő módon:

	telepesek		őslakók		összesen*	
	családok száma	földterület**	családok száma	földterület**	családok száma	földterület**
Bánát	6.903	49.138	39.966	138.433	46.869	187.570
Bácska és Baranya	8.181	69.408	94.954	130.029	53.135	199.437
Vojvodina	15.084	118.546	84.920	268.462	100.004	387.007

Százezer család 387 ezer holdat kapott. Ezekből a számokból kitűnik, hogy egyrészt a földosztás alá eső földterület 41%-a a nagybirtokosok kezén maradt, mésrészt, hogy a földnélküliek kétharmadának tovább is a régi sors jutott osztályrészül.

Ez a két tény társadalmi szempontból hatalmas tehertételt képez és a súlyosabb részt nem a földnélküliek, hanem a hűbérrendszerből ittmaradt, ma már tőkés alapon működő nagybirtokok jelentik, mert azok azáltal, hogy megmaradásukat csakis reakciós kormányzat biztosíthatja, mindenfajta népellenes irányzatnak bőkezű támogatói. Ezért politikailag minden fejlődés ellenségei, gazdaságilag pedig akadályozzák a falu népének boldogulását.

Amint látjuk a telepesek átlag 7.9 holdat kaptak, az őslakók 3.1 holdat. Családonként ez kevés. Ha hozzávesszük még azt is, hogy a földhözjutottak legnagyobb része csak munkaerejével rendelkezett, nem kell csodálkoznunk azon a szomorú képen, amit Botics rajzol az agrárföld tulajdonosainak sorsáról. Az igazság kedvéért el kell ismernünk, hogy néhány telep megállta a helyét.

* Dr Ristić adatai
** holdakban

de le kell szögeznünk, hogy ennek főoka a hathatós anyagi támogatás volt.

Az őslakók ajándékföldje azért mutat ilyen kis átlagot, mert az a legtöbb esetben házhelyet jelentett.

A kérdésre, hogy miért nem osztották föl a földnélküliek között az egész rendelkezésre álló földet, Botics a következő választ adja:

„A földosztás által kezdetben foganatosított intézkedések fokozatosan enyhültek, ahogy a paraszt tömegek mozgolódása alábbhagyott, ahogy az állam viszonyai rendeződtek (a hatalom megszilárdult), ahogy a nagybirtokosok befolyása az államban nőtt és az egész világon a reakciós hatalmak erősödtek . . . A meghagyható legnagyobb földterület kiterjedése (maximum) állandóan nagyobbodott. Különböző elnevezéseket találtak ki, mint „szűkebb makszimum", „szélesebb makszimum", „szuper makszimum" . . . Így különféle megokolásokkal sok nagybirtok maradt meg . . A csókai 4 ezer holdnyi Léderer féle mintagazdaság amelyen virágokat termelnek (az angol lordok számára). Bácskában a Dungyerszki testvérek nagybirtokai . . . Baranyában a beljei állami birtok . . . A földreform ellenére a nagybirtok továbbra is fönnmaradt . . . míg másrészt a földigénylők kevés földet kaptak, amelyből nem képesek megélni . . ."*

Említettük, hogy a földosztás végeredménye nem kielégítő. Botics adatai szerint máig közel 20 ezren hagyták ott földjüket, mert akár tőkehiány miatt, akár a föld, éghajlat stb. ismerete nélkül nem tudtak azon megélni. A földet nagyobbrészt bankok, kereskedők, jegyzők vásárolták össze. „Ha mind a földet fölosztották volna — írja Botics — akkor több föld birtokában könnyebben álltak volna ellen a válságnak és a nehézségeknek"** és a nagybirtokok nyomása nélkül ma a helyzet nem lenne olyan súlyos és oly kilátástalan tízezrek számára.

5.

A helyzet ma olyan, hogy az új földosztás kérdése egyre égetőbbé válik. Ez elsősorban érdeke azoknak, akik eddig nem jutottak földhöz, vagy keveset kaptak, másrészt ez mezőgazdaságunk és vele kapcsolatban egész társadalmunk továbbhaladásának előfeltétele. Ezt bizonyítják a mult számunkban közölt adatok is. Ha azokat megyerészenként fölbontva nézzük, a helyzet a következő:

	Bánát		Bácska		Baranya	
	a birtokosok %-áé	a föld %-a	a birtokosok %-áé	a föld %-a	a birtokosok %-áé	a föld %-a
5 hekt.-ig	58	18	64	16	66	18
20 „	36	48	29	39	31	40
50 „	5	20	6	25	2	6
50 és több	1	14	1	20	1	36

Amint látjuk Bácskában a legegészségtelenebbek a birtokviszonyok, míg a középbirtokok Bánátban a legerősebbek. Mindent összevetve a földosztás nem szüntette meg sem a nagybirto-

* Botić idézett cikk 109—110 old.
Botić idézett cikk 110 old.

kokat, sem a szegénységet — sok esetben éppen ellenkező hatása volt.

6

Hibába esnénk azonban, ha pusztán a birtokolt föld nagyságából ítélnők meg a földmívelő lakósság helyzetét és más fontos tényezőket, mint pl. az állatállomány, a vetemény fajtája, stb. figyelmen kivül hagynók. Sajncs ezekre vonatkozólag nincsenek teljesen megfelelő adataink.

A Dunabánságban volt*

	ló	marha	disznó	juh	kecske
1921-ben	360.727	648.388	1.318.238	1.053.055	22.171
1937-ben	362.763	455.252	1.034.939	954.148	42.865
	méhkas	**tyúk**	**kacsa**	**liba**	**pulyka**
1921-ben	68.798	4.071.695	252.641	394.802	132.318
1937-ben	122.891	5.464.974	423.541	686.542	211.116

A fenti számokból láthatjuk, hogy a lóállomány minden elégtelenség ellenére (gazdaságonkint átlag 1.1 ló) nem nőtt érdemlegesen, a marhaállomány érzékenyen csökkent (gazdaságonkint átlag 0.3 borju, 0.6 fejős tehén, 0.4 igavonó marha). Fogyott a disznók és juhok száma is. Nőtt a kecskék és a szárnyasok száma. A kép meglelel annak, amit Mirkovics Míjó a parasztság elszegényedésével kapcsolatban mond. *A nagy állatok száma fogy, az aprójószágállomány nő.* A legfontosabb táplálkozási cikkekből 1930-ban gazdaságonkint jutott 353 liter tej, 442 drb tojás és 60 deka méz. *Gazdaságonkint és évente.*

Ez a tejjel mézzel folyó Kánaán, Európa néhai éléstárának mai szomoru, számszerű valósága.

A gazdaságok majd két-harmada életképtelen, az állatállomány sem a munkához, sem a trágyázáshoz nem elég, modern gazdálkodáshoz (műtrágya, gépek stb.) nincs tőke és a táplálkozás, ha tekintetbe vesszük a nagyarányú kivitelt, az elképzelhetőnél is csak rosszabb lehet, mert állati fehérje (tej, tojás, hús) csak ritkán kerül falusi asztalokra.

7.

Sürgős segítségre van szükség, amint azt a most lefolyt bání tanácsülés is megállapította. Különösen megdöbbentő adatokat tartalmazott Dr. Jojkics Vladan jelentése, amely az egészségüggyel és a népszaporulattal foglalkozott.

És minden bajnak gyökere a kibirhatatlan gazdasági helyzet. Az orvoslás módjaire már előző cikkeinkben rámutattunk. Szemléletünk helyességét bizonyítja, hogy életünk bármelyik oldalát vettük is szemügyre, mindenütt ugyanazt találtuk. A valóságot kutattuk, a mi mai valóságunkat s igyekeztünk azt olvasóinkhoz minél közelebb hozni.

PÁLICS MIKLÓS

* Statistički Godišnjak 1929, 1934—1935, 1936, 1937

Kuruc nóta

Ha német, hát legyen német,
hogy a lidérc kergetné meg!
Aki annak született —
arról ugyan nem tehet!
Nem tehet!

De ha magyar, legyen magyar,
aki szabad hazát akar. —
S ha rogyásig tart a harc,
kuruc legyen, ne labanc!
Ne labanc!

ENDRŐDI SÁNDOR

Földmunkások helyzete Franciaországban

Parasztok! Róluk is, mint mindenről ami Franciaországban történik, Közép- és Kelet Európában legtöbbször elferdített képet kap a közvélemény. Franciaország földmunkásságáról pedig nem igen esik szó. Pedig a dolgozó népesség 35%-a földműveléssel foglalkozik. Tény azonban az, hogy egyre nagyobb a számuk azoknak, akik elhagyják a földet. Az 1931-es statisztika szerint 7,637.433 személy foglalkozott földműveléssel, még 1926-iki statisztika 8,129.824 személyt számlált.

A földtől való menekülésnek két oka van. Az egyik a rossz munkaviszonyok, a másik a gazdasági válság.

KIÉ A FÖLD? Franciaországban is a föld legnagyobb része a nagybirtokosok kezén van. A mezőgazdasági üzemek 71.5%-a kisgazdaság, amelyek a feldolgozott földek 17.7%-át birtokolják, míg a 2.5% nagy gazdaság a feldolgozott földek 45.6 %-kát tartja birtokában. Ezek közül több mint egy millió kis gadaság nem alkalmaz fizetett munkást. Viszont ezek a kisbirtokosok, akik maguk termelnek, teljesen ki vannak téve a trösztök árpolitikájának.

Ezen a téren 1936-ban javulás állt be, amennyiben a Népfront-kormány törvényesen szabályozta a búza árát, s métermázsánként 72 — frankról, 140.— frankra, majd 180.— frankra emelte. A többi mezőgazdasági cikkek árait 100 illetve 125%-al javította fel. A mezőgazdasági cikkek felértékelése az egész ország gazdasági életére kihatással volt, ami a termés fellendülésében nyilvánúlt meg. Sajnos azóta az ipari cikkek árai ismét túlszárnyalták az őstermelés árait, ami visszahatásként ismét kiszolgáltatja a kisgazdaságokat a trösztök ár-politikájának.

MUNKAIDŐ — BÉR. Rátérve a földmunkások helyzetére itt megtaláljuk a mindenkori kormány politikájának hatásait.

A mezőgazdasági munkát számtalan törvény szabályozza, de ezeket igen ritkán tartják be.

Egyes viszonylatokban a francia földmunkás helyzete nem igen különbözik egy közép vagy kelet európai földmunkásétól.

A munkaidőt törvény szabja meg, mégis nyáron eléri a napi 14 órát, van vármegye, ahol a 16 órát is, télen napi 10 óra a rendszeres. Nagy gazdaságokban, ahol traktorral dolgoznak, számtalanszor éjjel is folyik a munka fényszórók mellett. Más gazdaságban a birtokos megszabja a napi munka teljesítményt, amit a földmunkásnak el kell végeznie, ha bérét egészében akarja megkapni.

A kiadott munka igen elterjedt Franciaországban, különösen a cukor-répa szedésnél. Ilyen esetekben a szociális törvények teljesen figyelmen kívül maradnak.

A munkabérek a pénz vásárlóerejéhez viszonyítva fantasztikusan alacsonyak. A teljes ellátásra való hivatkozással, amire rövidesen kitérek, még ma is vannak 18-frankos napi bérek, holott 1936-ban általános, 20%-ig menő bérjavítás volt.

Az erdőmunkások béreí is igen alacsonyak, 1936 előtt napi 15—18 frankot tettek ki, s csak hosszas sztrájkok után javultak 25%al.

A szőlőmunkások helyzete a legjobb. Több évtizedes mozgalmi multjuk van, szervezetten lépnek fel követeléseikért és így kiharcolták maguknak a 7 és 8 órai munkaidőt 27 és 30 frankos napi bérrel.

A családi pótlék, ami a fizetés egy bizonyos %-át teszi ki, a földmunkásokra az 1932 március 11-iki törvény terjeszti ki, de amit még a mai napig sem folyósítanak. Általában a szociális törvények a mezőgazdaságban nincsenek foganatosítva a munkafelügyelet teljes hiánya miatt.

Ez a felügyelet hiány teszi lehetővé, hogy törvényes tilalom ellenére is még mindég szokásban van, hogy a béres istálóban hál. Ez a bánásmód a francia bérest emberi mivoltában sérti.

Amíg sok más országban a földmunkás megelégedne naponta egy kis szalonnával, addig itt az egyik nagygazdaság földmunkássai arról pananaszkodtak, hogy reggel szalonnát ettek, délben disznóhúst és este megint disznóhúst. Tűrhetetlennek tartották, hogy egy nap alatt háromszor ugyanazt az ételt kapják.

NŐ — MUNKA. A munka felügylet hiányában egy másik sajnálatos következménye a nőmunka, amely komolyan fenyegeti a földmunkások gazdasági helyzetét. A hivatalos kimutatás szerint (ami azt jelenti, hogy a valóságnak megfelelően a számot 5-el lehet megszorozni) félmilliónál több nő dolgozott 1936-ban a mezőgazdaságban. Ezeknek napi bérük vármegyék szerint 10, 12, 15 frank, sőt Bretagneban napi 5 frank.

AZ IDEGENEK. A francia mezőgazdaságban az idegen munkaerő döntő szerepet játszik. Az a tény, hogy a földmunkások 50—60% idegen és ezeknek legalább fele iskolázatlan, analfabéta, magyarázatot ad a francia földmunkás viszás helyzetére.

Ezek az írni-olvasni nemtudó földmunkások, akik hazájukban talán éveken keresztül munkanélkűl nyomorogtak, persze, hogy minden feltételt elfogadnak, csak hogy munkához, kenyérhez jussanak. Még a legrosszabb feltétel is jobb a semminél. És alacsony műveltségűknél fogva nem is lehet megkívánni tőlük, hogy ismerjék a franciaországi földmunkások helyzetét és annak megfelelő munkaszerződéseket követeljenek. Igy van aztán az, hogy az idegenből érkező földmunkás, abban a hiszemben, hogy irigylésre méltó helyzetbe kerűlt, a Franciaországban uralkodó béreknél jóval alacsonyabb áron szegődik el.

MUNKANÉLKÜLISÉG. Egyes francia körök azzal magyarázva a földtől való „menekülést", hogy a prasztokat vonzza a városi élet, ahol kisebb a munkaidő, nagyobb a bér. Arról azonban szívesen hallgatnak, hogy munkanélküli földmunkások tízezrével tengődnek minden segély nélkül.

Az idegen munkások nagy száma, a nő-munka és a gép, egyre több francia földmunkást tesz munkanélkülivé. Az itteniek jobb életmódhoz szoktak és nem hajlandók elfogadni olyan feltételeket, amilyent az igénytelen idegenek. Igen gyakori a „fekete" munka is, ami abból áll, hogy nyáron a szabadságos munkások, különösen parasztcsaládból származók, elszegődnek aratóknak annyira elterjedt, hogy törvénnyel kellett eltiltani a nyári szabadságon lévő munkásokat a mezőgazdasági munkától. De mindez nem változtat a helyzeten. Egyedül egy radikális munkaidő- és bér- szabábályozás tudna véget vetni a francia földmunkások mai helyzetének és egyben ez állíthatná meg a földtől való „menekűlést" is.

Végül még meg kell említeni, hogy a francia földmunkásság nem marad az ipari dolgozók mögött. A szőlő- és erdőmunkások évtizedek óta szervezkednek, 1936 óta pedig a mezőgazdaság többi munkásai is szervezkednek és ma összesen 1200 szakszervezetben tömörül a föld művelőinek élcsapata.

Megjegyzésül még annyit, hogy írásomban nem tanulmányra törekedtem (ami lehetetlen is lett volna a megszabott hely miatt). Célom az volt, hogy a francia földmunkások helyzetéről általános képet adjak, és ha ezt elértem, hiszem hasznos munkát végeztem.

LÖFFLER A.

„Soha sem engedhetjük meg, hogy az olasz ifjuságnak két hite legyen: egy fasiszta és egy katholikus. Az ember vagy fasiszta, vagy katolikus. („Regine Fascista", Roma)

Aki nem tud a sorok között olvasni, egyáltalán nem értheti meg azt, amit olvas. (Massaryk)

Vigkedvű Bence Péter

Még tejfeles szájú fiucska voltam, amikor Vigkedvű Bence Pétert megösmertem. Ebédet hordtam apámnak az állványok alá. Az állványok alatt deszkákon, téglarakásokon terigették ki a munkások a sovány tepertőt, szalonnát, kenyeret. Ettek. Volt, aki magábamélyedve, hallgatagon evett, volt, aki evésközben ujságot olvasott, diskurált, de akadt, aki vídám viccekkel nevettette a malteros embereket. Ezek közé tartozott Bence Péter. Ő volt a leghangosabb, legviccesebb. Gyönyörködve tudtam nézni és a tréfáin hangosan nevettem. De nem csak én gyönyörködtem benne: mindenki. Ő volt a lelke az épületnek. A lányok alig várták, hogy szóhoz jusson.

— Vigkedélyű ember — mondogatta apám — ritka az ilyen manapság.

Mert nehéz, megpróbáltató idők jártak akkor. Az emberek az egész világon nagy baj-terheket cipeltek.

Bizonyára ezért tette hozzá mindig:

— Pedig vannak neki is gondjai! . .

Mélyebb ismeretség akkor fejlődött ki közöttünk, amikor egyszer az uccán találkoztam vele. Vállamra tette a kezét és azt kérdezte:

— Hogy vagy, kenyeres?

Kettesben folytattuk az utat. Apró meséket, vicceket mondott, amiken én is, ő is nagyokat nevettünk. A legérdekesebb meséje az volt, amelyik a hordógyomrú emberről szólott. Tizenkét szakács hordta görnyedve ebbe a feneketlen gyomorba a jó falatokat és amikor már tizenkét borjút megevett, azt kérdezte, mi van még, mert szörnyen éhes.

— Tudod-e, ki az a hordógyomrú ember?

Nem tudtam.

— Nahát — kacagott — ez a hordógyomrú ember az én háziuram, akinek tizenkét lakója van, azok a szolgái és minden hónapban viszik neki az aranyborjút.

Aztán sokáig nem láttam, mert nem hordtam többé ebédet: az élet engemet is beállitott a végtelen sorba. Inas lettem. Az állványokon az én kis motyóm is kiterült a dél óráiban; kezeim között fallá, oszlopokká sorakoztak a téglák ezrei; fiatal testem ömlő veritékével öntöztem én is a büszke palotákat; adtam a magam emberi értékét cserébe azért a sovány bérért, amit szombaton elénk dobtak.

Ahogy épületről—épületre röppentem, egyszer ismét összehozott az okoknak és okozatoknak bonyolúlt sora Péterrel. Mindjárt avval kezdte, hogy megnőtem. Közelembe jött és megtapogatott:

— Kicsit zsenge vagy még; siess, erősödj meg, hogy jó teherbíró állat légy. Csak az ilyeneket értékelik...

Attólfogva együtt jártunk haza. Ezek a hazafeléséták nagyon kellemesek voltak, meséktől és viccektől szinesek. Csak most tudtam meg, hogy Bence Péter világlátott ember, összejárta Európa

jelentős részét s egyszer átharcolta magát Amerikába is. Útiélményeiből bőséges szemelvényeket adott s ezekkel mindig lázba hozott.

— Hogy' szeretnék utazni én is!

— Lehet még benne részed — nyugtatott meg. — De ne hidd, hogy máshol jobb. A munkás élete sehol sem rózsás . . .

Ekkor volt először komoly Vígkedvű Bence Péter. Arca elmélyedő lett s a homloka rancborult. Kis várakozás után hozzátette:

— Nehogy ilyen álmaid legyenek . . .

Megfogta vállamat és azt kérdezte:

— Szoktál foglalkozni könyvekkel?

— Már sok könyvet olvastam. —

— Az kell! — mondta komolyan. — Az ember végre is nem élhet úgy, mint az állat.

Még sokat, sok komoly dolgot tudtam meg tőle ezeken a munkautáni hazafelé sétákon, amikről azelőtt fogalmam sem volt. Most, hogy a múltak ködén át visszatekintek, érzem: nagy hálával tartozom neki, mert az élet bizonytalan ösvényein az irányt a helyes útra ő mutatta meg.

Aztán ismét elváltunk, hogy soká, nagyon soká találkozzunk majd. Ez így is történt:

A mesterünk, ez a hatalmas és félelmetes úr, akinek megjelenése az épületen mindig általános izgalmat okozott, aki állandóan elégedetlen volt velünk és folyton káromkodott, üzenetet küldött. Dél volt, amikor az üzenet megérkezett s a falat megakadt a torkunkon. Üzenetében az állt, hogy „tekintettel a nehéz viszonyokra, a jövőhéten béreinket kénytelen leszállítani."

Az üzenet általános elkeseredést váltott ki. Az emberek összedugták fejüket: zúgolódtak. Valóságos forrongás volt az épületen. Az indokot, hogy „nehezek a viszonyok" senki nem akarta elfogadni.

Az általános zúgolódás közepette egyedül Vigkedvű Bence maradt nyugodt. Vídáman mókázott, viccelt: „nahát, mit akartok, mért zúgolódtok, hát a szegény mesternek is élni kell; miből tartsa ki szeretőit és miből vegyen még egy-két házat öreg napjaira . . ." és igy tovább. Néha munkásokkal láttam suttogni, értekezni itt-ott, de ezt is nyugodtan, meleg emberi arccal . . . A nap eltelt, a zúgolódás alábbhagyott. Másnap hallgatag emberek jöttek-mentek az épületen. Érzett, hogy minden fejben szorong egy titkos gondolat s nem tud napvilágra jönni. Este, amikor hazafelé tartottunk, Péter fáradtak látszott.

— Mi lesz most? — kérdeztem útközben.

Keserűen legyintett:

— Semmi. Ezek mind gyáva kutyák. Úgy kell nekik a garas, mint az ebnek a csont.

Kétségbevontam a szavait, de szombat este, be kellett látnom, hogy igaza van... A fizetésnél a mérnök mindenkitől megkérdezte: „aláveti magát az ösmertetett feltételeknek?" — A munkások lehajolt fejjel, belül való égéssel, a megalázottság érzetével, sorban így feleltek: „igen — igen!" Az egyetlen „nem"-et Bence

Péter vágta oda a kérdőhöz. Hangja kemény volt, ércesen csengett. Úgy verődött a fülek dobjaira és a szívekre, mint a kalapács ütése.

Mosolyogva jött ki az irodából. Kalapját vígan fejére csapta, Szerszámos zsákját hátára vetette és csendes dalt dúdolva ment tovább. Amikor a kapu alatt sereglő zúgolódó munkások előtt elhaladt, a zajongás megakadt s a tömeg szorongva, néma tisztelettel nyitott előtte utat. Csak akkor mertek megszólalni ismét, amikor bátor, büszke alakja tovatűnt . . . Ment az uccán. Amint az állványok árnyéka alól kiért, a délutáni nap tüzes fénye karagva ölelte karjaiba. Könnyed lépteivel úgy tünt, mintha a napfényben boldogan repülne . . .

Sokáig néztem utána. Agyamon keresztülfutott egy akaratos gondolat, hogy én is hozzá hasonlatos legyek.

PALOTÁS IMRE

Egy nap a hegyekben

Kinyissam-e a szemem, vagy még aludjak egyet — gondoltam magamban. Elzsibbadt tagjaimat félősen nyújtottam ki a kényelmetlen deszkaágyon. Az éjszaka kétszer csúszott ki alólam egy deszka, s én — mély álomból fölijedve a földön találtam magam. Jobb lett volna kint aludni a nagy fügefa alatt, jól töltött szalmazsákon, de Milica, az én kedves vendéglátó gazdasszonyom nem engedett.

— Sok a skorpió — mondta — s nedves is hajnalban, nem lesz jó.

Soká nem birtam elaludni. A holdfény az apró ablakon át besütött a szobába. Nem szoktam meg az ilyen recsegő-ropogós ágyat, s így egyre forgolódtam. Majd agyon nem ütött egy nagy darab száraz sármalter, ami levált a fejem fölött levő falról — apróbb-nagyobb földdarabokkal, szalmával, porral beszórta tisztán áthúzott, gyapjúval tömött fejpárnámat. Most már óvatosabb vagyok s nem mozgom annyit, csendesen körülnézegetek a homályos szobában. Olyan, mint a legtöbb crnagorai ház.

Mennyire más ez a szoba, mint az, amelyikben én születtem. Pedig az is csak szegényes parasztház volt. Anyám minden héten bigított sárgaföldddel mázolta a padlót, s a falakat évente kétszer szép fehérre meszelte.

Ez a ház itt kőből épült, minden tapasz nélkül. Egy gyenge fal két részre osztja a házat. Az első helyiség egyik felében egy tehén van a borjával, a másik fele, amit egy pár hordó és dézsa választ el, a konyha. A földön szabad tűzhely. A mestergerendáról lelógó vasláncra akasztják a kisebb-nagyobb bográcsot, s alatta szabadon ropog a tűz. Száraz galy a tüzelő. Alacsony, kis asztal s néhány háromlábú kisszék a konyha egész berendezése.

Hát a füst? Az szabadon száll föl, s mivel menyezet nincs, a cserepek közt a háztetőn át illan el, miután vörösre csípte a háziasszony szemeit.

A másik helyiség lakószoba. Menyezet itt sincs. Szurkos, fekete gerendák tartják a háztetőt. A szél port és piszkot hord a szobába, télen pedig hóval szórja teli az alvókat. A padló is hézagos, le lehet látni a szoba alatt lévő félig pince félig istállóba. Itt két szamár és pár sovány tyúk húzódik meg. A szoba sziklakövekből összetákolt falain a régi tapasztás maradéka. Meszet ki tudja mikor látott utoljára. A berendezés egy hosszú asztal, pár szék s három ágy. Egy deszkalóca — az öregapóé. Egy keskeny, valami árverésen szerzett vaságy, tiszta, fehér takaróval — Milica ágya. Nos és a Vidóé, az a fából tákolt ágy, amivel olyan kellemetlen tapasztalataim voltak az éjjel.

A házban mindenki korán kel, engem is kihívott az ágyból egy ragyogó napsugár, ami a kis ablakon keresztül az ágyamra hull.

Egy-kettőre kint vagyok a konyhában, körülnézek — mihez is kezdjek? Egy kis ággal megpiszkáltam a hamut, amivel Milica letakarta a parazsat. Gyufát itt ritkán használtak, az drága. Egy pár száraz gallyat dobok a parázsra, s elkezdem fújni. Fújnám, de sehogyse találom el a parazsat. Csak a hamu száll föl és belepi arcom, hajam, szemem. Már lélegzetet sem tudok venni — mikor füstös könnyeimen át meglátom a Vidót, a házigazdát.

— Jaj — mondom neki — elegük lehet szegény asszonyaitoknak, ha csak a tűzgyújtással így kell vesződniök! . . .

Vídó mosolyogva nyújt át egy vékony bambusznádat:

— Az egyik végét tedd közel a parázshoz, a másik végébe fujjál csak jól bele.

Így már megy. Hamar lemosom a hamut és a füstöt a ház előtt egy kis bögréből öntve a vizet a markomba. A vízre vigyázni kell mosdásra, mosásra nem szabad sokat pocsékolni!

Nézegetem a tájat. Lenn a ház alatt a sziklás hegy lépcsőzetein kezdődnek a kis legelők, szőlők, szántóföldnek használt apró földdarabok. Alig pár méter hosszú és széles földdarabok. Egy-egy sor szőlővel övezve. Évtizedeken át gondos kézzel művelték, tisztogatták a kövektől. Tenyérnyi földdarabok, mik ennek a bátor népnek, nehéz munka árán megadják a fekete kenyeret, a sárga kukorica gancát. Megterem a búza, árpa, kukorica. Csak gyakori a szárazság, hol a búza, hol a kukorica szárad el. Eszembe jut egy nem régi szomorú élményem.

A multkor a falu kis boltjának nyitott ajtaja előtt megállt egy szamár. Csontos hátáról leszállt egy komorarcú ember. Crnagorai viselete kopott, poros a több órai úttól. Lassú mozdulattal leold a szamár fanyergéről egy agyonfoltozott zsákot. 15 kiló kukoricát kér. A boltos méri, pereg a szem: aranysárga, tiszta, nagyszemű, bácskai kukorica. A paraszt vesz egy pár szemet, nézi, forgatja. Kemény arccal, furcsa szemekkel. Volt rajta — megéreztem, még mielőtt szólt volna — valami dac, keserűség, valami nagyon emberi, nagyon fájó . . .

Szóba elegyedtünk. Lassan, vontatottan beszélt. Mintha minden szavának súlya lett volna . . .

— Ez a kukorica más, mint a miénk . . . Ez az igazi! Viszem

a malomba kenyérnek őröltetni. Az enyém — kérdik? Elszáradt az mind egy szálig. Még magnak sem termett . . Tavaly vetettem búzát, az is elszáradt. Az a kis kukorica húzott ki bennünket, amit csak úgy mellékesen vetettem. Hát azért az idén minden reményünk a kukorica volt. Búzát nem is vetettünk, hiszen tavaly még magja sem maradt. Pénz se volt, hogy vettünk volna. Az idén meg a kukorica száradt el, csak búza termett. Most itt állunk, aratás után, egy szem kenyér nélkül. Otthon sok a gyerek, az meg nem érti, s csak kenyeret kér.

— Addig még van mit eladni a házból, idejövök egy kis zsák kukoricáért. Ennek muszáj lenni. Lassanként minden mozdíthatót el kell adnunk, ha éhenhalni nem akarunk . . .

Mesélt még, vontatottan, halkan. Jön a tél. A háztető repedt cserepei közt fütyülve sűvít be a hideg szél, be a füstös, sötétes szobába, ahol a tűz körül kuporognak a gyerekek. Ha szembe vannak a tűzzel — a hátuk fázik. Ha megfordulnak, a hátuk ég a melegtől, de elől csíp a hideg. No, de csak legyen kenyér! Sárga, ragadós, rosszul sütött, de kenyér!

Állok a ház előtt és nézem a maroknyi földeket a tenger szikla között, amiből az ember véres verejtékkel, erővel, tépi ki a kenyeret.

Milica a sziklafalhoz löki, s állva feji a tehenet. Vídó most hajtja a ház elé a másik tehenet a kis legelőről. Együtt megyünk vizet hozni. Lassan kapaszkodunk a sziklás úton felfelé.

— Vigyázz — intett Vidó — le ne csússz, mert baj lesz!

Vigyázva hajolok előre, s lenézek a három-négy méter mély gödörbe. Egy természetes sziklaüreg volt a víztartály, alig egy méternyi vízzel a fenekén. Innen adnak a jószágnak inni, s innen visznek mosásra.

Az ivóvizes gödröt is látni akartam. Ez is épp oly sziklaüreg, mint amaz, csak még mélyebb, s a viz még kevesebb. Pár lehullott, rothadt levél a felszínén. Biztosan van benne giliszta is, gondoltam magamban. Dacára a melegnek, s a szomjamnak, elment a kedvem az ivástól.

Mire leérünk, a konyhaasztalon már párolog a meleg, habos tej. Kis bögréből isszuk az izletes fekete búzakenyérhez. Egy kis szalonna is kerül az asztalra. — No — mondom — ti nem is vagytok olyan szegények. Búzakenyér, (az idén jól termett a búza, csak a kukorica száradt el) tej, szalonna, nagyszerű reggeli!

Reggeli után kiki megy dolgára. Itt ugyan nincs olyan sok munka, mint nálunk, hiszen a kevés a föld, kevés a jószág. Napszámba sem igen mennek errefelé. A férfiak a sziklás földet gyomlálgatják, vagy a jószággal vesződnek, mi meg leülünk a küszöbre s pucoljuk az ebédre való zöldbabot. Délután majd elmegyünk az olvasóba, határozzuk el Milicával. Ahogy egy percre feltekintünk munkánkról, káprázik szemünk a sziklákról visszaverődő napsugáron.

Délután a házi foglalatosságok után felcihelődünk s elindulunk a kanyargó sziklás úton az olvasó felé.

Végre elindultunk. Milica felöltözött, mintha a városba men-

ne. Útközben néhány legénnyel találkoztunk. Vállukon hosszúnyelű kis sarló. Az erdőbe mentek galyat vágni, télire a kecskéknek.

Sajnáljuk, hogy nem lesznek az olvasóban. De ők biztatnak, lesz ott valaki. Mindig akad, aki könyvet hoz, vagy visz.

Az úton, sziklák közt, meg-meg állítanak bennünket Milica ismerősei. A férfiakkal kezelünk, az asszonyok jobbról, balról, megcsókolják arcunkat. Kedves szokás. Ritka az idegen itt a hegyek közt, kedveskednek nekik. Hívnak bennünket ebédre, vacsorára. Én vonakodom, nem akarom terhelni amúgy is szegényes asztalukat. De Milica bökdös, hogy nem lehet visszautasitanom.

— Itt az olvasó — mondja Milica, egy egyszerű paraszt-házra mutatva. Belül két szoba, egy vakablak deszkapolcokkal. A deszkákon apróbb-nagyobb könyvek. A kis könyvek mocskosak, szamárfülesek. A nagyobb vaskosabb könyvek tisztábbak, simák, látszik, hogy nem sok kézben voltak még. A paraszt még nem szokott olvasásra, s a kisebb könyveknek bátrabban áll neki. Az olvasó berendezése egy jó nagy asztal, s egy pár durván gyalult pad.

Egy pár legény ül a szobában és Zlata, a falu legszebb és legokosabb lánya.

Hamarosan nagy lett a barátság s szabadon beszélgettünk, egyről másról. Nemsokára megjöttek a fiuk is a hegyről.

— Ritka vendégek vagytok — mondják, — a gally még ráér.

Beszélgetés közben szó esik mindenről. Hogy milyen könyvet szeretne a paraszt, az egyszerű dolgozó ember. Hogyan kellene neki írni, hogy megértse, hogy közel legyen hozzá. Hogy fölfogja saját egyszerű eszével és megértse, hogy az életet lehet jobbá, s szebbé tenni.

— Nehéz megértetni azzal, aki még nem szokott hozzá, hogy a saját eszével gondolkodjon — mondja az egyik —, mindannyiunknak jogunk van a tudásra, tanulásra, haladásra. Mi azon vagyunk, hogy ezt legalább a fiatalsággal megértessük.

— De hiszen — mondja a másik — még az öregek is velünk tartanak. Ide engednek bennünket s nem haragszanak, ha egy kicsit megrövidítjük a munkanapot, hogy előbb ide jöhessünk. Ha valamit rendezünk, a bíró maga megy engedélyt kérni a megyére.

— Tényleg nem panaszkodhatunk e miatt — mondja Zlata. — Tudjátok mi volt a tavasszal. Éppen kultúrházunkat kezdtük építeni, s a legnagyobb munkában talált bennünket a majális. Előző este összejöttünk itt az olvasóban mindannyian. Jöttek még azok a lányok is, akik különben nem szoktak jönni. Most eljöttek a bátyjukkal, mert kimondtuk, hogy minden fiúnak ide kell szoktatni a leánytestvéreit. Hadd tanuljanak azok is velünk. Egyszóval, sokan voltunk, majdnem minden fiatal a faluból. Tekintve, hogy közös házunkkal mielőbb készen akarunk lenni — terjesztette elő a titkárunk — ahelyett, hogy a völgybe mennénk táncolni — inkább dolgozunk mindannyian a házunkon. — Nagy lárma támadt. Voltak, akik inkább táncolni akartak a munka ünnepén. De a végén abban maradtunk, hogy dolgozni fogunk. A nagy vitatkozásban észre sem vettük, hogy apáink is összejöttek az ol-

vasóban. Látom én, hogy suttogva tárgyalnak valamit. Azután az apám idejött az asztalhoz és intett,, hogy hallgassunk már, mert van valami mondanivalója. Nagynehezen csend lett. A többi öreg is bejött s leültek a falmelletti padokra.

— Halljátok csak — szólt apám — eddig minden évben lementetek majáliskor a völgybe harmonikaszóval, mint minden falu fiatalsága. Nincs rendjén, hogy ezt elhagyjátok. Mi már megbeszéltük — s itt a padon ülő pipázókra mutatott —, hogy helyettetek mi dolgozunk a házon . . .

— Mikor hajnalban hangos nótaszóval elindultunk, már ott találtunk pár dolgozót a háznál. Nevetve integettünk nekik. Vájta a sziklát aznap, még a hetven éves, öreg Krszto bácsi is . . .

Zlata elhallgatott. A többiek is várták, mit fogok szólni.

Nekem alig jutott szó a nyelvemre. Azután csak annyit mondtam:

— Ilyen szülőknek csak ilyen gyerekei lehetnek, mint ti. Bátrak, okosak, haladék.

— Estére feljövünk hozzátok és tovább mesélgetünk. Lesz kis nótaszó is.

Hazafelémenet még be kellett térnünk egy udvarba, ahol vártak ránk. Feketekávéval és gyümölccsel kináltak meg bennünket, amint a ház előtti padkára letelepedtünk.

Este lett, mire hazaértünk. Az öreg épp úgy ült a ház előtti kőpadon, mint mikor délután elmentünk. Csak Vídó volt türelmetlen:

— Hol is tudtok olyan soká maradni?! Ti asszonynépség, ha belekezdtek, nincs vége a mesének! . . .

A tehenek is várták Milicát. A kisborjúk bőgtek az istálóban. Milica kiengedte őket s a tehenet megfejte. Bent a tűz már nagyban ropogott. Vídó elkészítette az asztalra a kenyeret és a szárazsonkát. Mégis jó ez a mi Vídónk, csak tetteti a haragot.

Szép az este itt fenn a hegyek között. Alattunk a messzeségben a Skadari tó szürkélik. Lassan, szinte egyenként bújnak ki a csillagok, mint megannyi mécses, hogy ennek a szegény népnek ingyen világítsanak. A ház mögött kecskék jönnek le csengetyűvel a nyakukon, fáradtan viszik nehéz emlőiket. Mögöttük kislány, rongyos kis ruhában, kötéssel a hóna alatt, — hajtja haza a jószágot. — Nincs itt ucca se út. A házelőtti kis tér, udvar is út is. Várom a fiatalokat. Ha sötét lesz is, jönnek. Ismernek minden követ, minden fát, minden kiugró sziklaszirtet.

A távolból mintha már hallanám erőteljes, víg dalaikat.

KASZÁS KATALIN

Nem hiszek a fajok és nemzetek ellenségeskedésének szükségében. Nem hiszem, hogy a gondolkodásmódbeli különbség a fehér ember természetes gyűlöletét váltaná ki a fekete, vagy más fajok ellen; a szlávokét az angolok, vagy az oroszokét a zsidók ellen.

(Gorkij)

A büntetőjog és alkalmazása

A mai büntetőjog tulajdonképen nevelési eszköznek, a pedagógia egy fajtájának tartja magát. Hivatalosan lemond a bosszú gondolatáról s azt állítja, hogy a gonosztevőnek, a törvény ellen vétőnek megjavítása a valódi célja. A mai büntetőjog véleménye szerint módszere tényleg meg is felel általában annak a célnak, hogy a tettest megjavítsa. Ezt a javítást két féle úton-módon véli elérni: egy pozitív és egy negatív módon. A negatív mód szerint a büntetés annyira megfélemlíti, annyira elrettenti a tettest hasonló bűncselekménytől, hogy a jövőben békés és erkölcsös polgárrá válik. A második, pozitív mód arra törekszik, hogy jó viselkedés esetén fokozatos jutalmazási rendszerrel (mint amilyenek pl. bizonyos könnyítések a fogságban, a büntetés egy részének elengedése stb.) kényszermunkával, egy tisztelendő épületes vigasztaló szavával, buzdításával és más eszközökkel a gonosztevőből szociálisan használható polgárt neveljen.

Ezek a módszerek teljesen azonosak a gyermeknevelés szokásos eszközeivel.

A tapasztalás azonban azt mutatja, hogy ezek a módszerek bizony kevés eredménnyel járnak. De nem is lehetnek eredményesek. Mert hiszen a bűnözők nagy része azért vét a társadalom törvényei ellen, mert az éhség, szomjúság vagy más elementáris szükséglet kényszeríti rá; ezeknél tehát a büntetés egyáltalában nem megfelelő eszköz, hogy visszatartsa őket a bűntett elkövetésétől. Ezekben az esetekben csak egyetlen célszerű javítás lehetséges, t. i. a bűnöző gazdasági existenciáját olyan fokig biztosítani, hogy ne **kelljen** bűntényhez folyamodnia legelemibb szükségleteinek kielégítése végett.

Ha pedig nem ilyen gazdasági okokból, hanem induiati, ösztönös bűntényekről van szó, akkor a büntetés ugyanolyan kevéssé alkalmas eszköze a javításnak, mint az első esetben. A psychoanalitikai (lélekelemzési) tapasztalatok már régen bebizonyitották, hogy olyan bűntények, amelyeket **tudattalan** ösztönök határoznak meg, nem akadályozhatók meg az ember **tudatos** részének a befolyásolása által. Az ösztönös bünözőknél, más szóval: a bűnöző neurotikusoknál (idegbetegeknél) éppen olyan lehetetlen ez, mint a nem bűnöző neurotikusoknál.

A rövidség kedvéért nem akarok sokáig időzni ennél a megállapitásnál, de a vita alkalmával szivesen vállalom annak az álláspontnak a képviseletét, hogy a bűntények csaknem kizárólag erre a két okra vezethetők vissza: vagy gazdasági, vagy psychopatológiai (lélekkórtani) természetűek; más szóval vagy normális elemi szükségletek kielégitése, vagy beteges szükségletek kielégitése, illetőleg sokszor a két tényező együtthatásának a következményei.

Ezzel természettsen semmi újat nem mondtunk, hiszen a jogtudomány klasszikus tudósa, Franz von Liszt már 30 évvel ezelőtt így határozta meg a bűncselekményt: „Jedes Verbrechen ist das Produkt aus der Eigenart des Verbrechers einerseits und der den Verbrecher im Augenblick der Tat umgebenden gesellschaftlichen Verhältnisse anderseits". (Minden bűntény egyrészt a tettes sajátosságainak, másrészt a tettest a cselekmény pillanatában körülvevő társadalmi viszonyoknak a terméke).

A bűntény ezen meghatározását még pszihoanalitikai szempontból is teljesen jóvá lehet hagyni ama kiegészítéssel, hogy a tettes saját szerűsége alatt főleg ösztöneinek és tudatlan lelkivilágának struktúrája (szerkezete) értendő.

Ha tehát a dolog úgy áll, hogy a jelenlegi büntetőjog célszerűtlen és nem alkalmas arra, hogy a saját maga által kitűzött célt elérje (t. i. a bűnöző megjavítását), akkor bizonyára valami más ok készteti a társadalmat arra, hogy ragaszkodjon ezekhez a célszerűtlen rendszabályokhoz.

Hogy ezeket az okokat tisztán láthassuk, legelőször is azt kell figyelembe vennünk, hogy a büntetőjognak nem csak a bűnöző a tárgya, hanem az a mostanig büntetlen előéletű is, akit csak a büntetés elrettentő példája tart vissza a bűnözéstől; sőt egyik lényeges funkciója az egyáltalában nem bűnözők nagy tömegére való jelentősége.

A társadalom felépítettségének szilárdsága nem csak a külső hatalmi eszközök erősségétől függ, amelyek a társadalom fönnállása fölött őrködnek. Bár rendőrség és katonaság fontos támogatói a társadalmi rendnek, mégis — mint a forradalmak története mutatja — csak akkor tudják a feladatukat teljesíteni, ha még egy másik tényező is hozzájárul. Ez a tényező a nagy többségnek lelki készsége arra,hogy a fönnálló társadalomba beleilleszkedjen, az uralkodó hatalmaknak alárendelje magát. Úgy a mai, mint minden eddigi társadalom arra épült fel, hogy a nagy tömegek alá vannak rendelve az uralkodó rétegeknek és hisznek a fennálló viszonyok szükségességében, valamint az uralkodók fölényében és bölcsességében.

Ennek a lelki beállítottságnak mintaképe és forrása a gyermeknek apja iránti beállítottsága. A reális helyzet, amelyben a gyermek áll az apjával szemben, szükségessé teszi, hogy féljen fizikai erejétől és csodálja szellemi fölényét.

A gyermek lelki beállítottsága az apával szemben ugyanaz, mint amit az állam kíván a polgárai részéről. Az állam minden eszközt felhasznál, hogy a tömeg részére apaimágóként (apaként) szerepeljen s ezúton nyélbeüsse, hogy az egyes, az uralkodó osztályra vigye át azt a beállítottságot, amelyet valamikor az apjával szemben tanúsított. Az eszközök és módszerek, amelyekkel az állam megkísérli, hogy apaimágónak ráerőszakolja magát a tömeg tudattalanjára, igen változatosak.

Egy eme módszerek közül a büntetőjog.

Az apa tulajdoságai közül melyik az, amely félelemmel és hódolattal tölti el a gyermeket vele szemben? Az, hogy az apa büntethet, hogy testi fölénye folytán a gyermek teljesen ki van szolgáltatva neki. A gyermek éppen olyan jól tudja, hogy a büntetési fenyegetések valóra válhatnak, mint ahogy a tömeg is tudja ezt az állami tekintélyről. Ez teszi a gyermek számára az apát az itt szóban forgó pszihologiai értelemben tulajdonképeni apává, valamint az államot, illetve a benne és általa uralkodó osztályt az apa képmásává.

Így aztán világos, hogy miért kell lenni büntetőjognak függetlenül a bűnözőre való hatástól. A büntetőjog intézménye által rákényszeríti magát az állam a tömegre s megismétli az apának egy fontos funkcióját: büntetési és fenyítési potenciáját (képességét). Különösen világos ez a halálbüntetésnél. Nem véletlen, hogy a császárnak vagy az

elnöknek a joga, hogy a halálraítéltnek megkegyelmezzen. Ő az apai tekintélynek a megtestesülése s mint ilyennek joga van dönteni élet és halál fölött.

Meg kell itt említenem a büntetőjognak még egy funkcióját. A nagy tömeg bizonyos szadisztikus ösztönöket elégíti ki — és bizony az uralkodó réteg részére fontos, hogy ez az ösztön más tárgyra terelődjék róluk, — s bizonyos aequivalenst (egyenértéket) jelent a saját ösztönlemondásért. Az amit a tömeg igazságérzetének vagy jogérzékének neveznek, tulajdonképen nem egyéb, mint bizonyos szadisztikus és erőszakos ösztönök kifejezése s így nagyon érthető, ha az állam szívesen hivatkozik erre a jogérzékre, mert ezáltal egy rá nézve veszélytelen módon elégíti ki ezeket az ösztönöket.

Összegezve a mondatokat látjuk tehát: a büntetőjog jelentősége egyáltalán nem szorítkozik kizárólag arra, hogy a társadalmat a bűnözőktől óvja s hogy a tettest javítsa, hanem egyike leglényegesebb funkciónak, hogy a **tömeget pszihikailag (lelkileg) az uralkodó rétegek kivánta értelemben befolyásolja.**

A büntetőjog szerepe ezek szerint a falra akasztott bot szerepének felel meg, amely a jó gyereknek is meg kell, hogy mutassa, hogy a gyerek mégis csak gyerek, az apa viszont mégis csak apa.

Így azután érthető, hogy noha a mai büntetőjog célszerűtlen a bűnöző megjavítására, mégis nehezen fog elvi változtatásokon átmenni; különösen addig nem, amig a fennálló társadalom strukturájának sajátossága a büntetőjogot olyan célokra szükségli, amelynek semmi köze a bűnözővel szemben célszerű magatartás kérdéséhez. Ez a cél t. i. a tömegnevelés és pedig olyan irányban, amely az apától tisztelettel felő gyermek helyzetének felel meg.

Schmidt János

Otthon

Ott, kuksolok egy zsámolyon
A tüzhely közelében
Midőn anyám
Fölém hajol
Mosollyal kék-szemében

S két tepsit ránt
Gyorsan elő
A gőzölgő sütőből,
Mint aki fél,
Nem futja majd
Örömre az időből.

Túrós rétes!
Ujjongok én
Hirtelen úgy ragyogva,
Mintha a nap
Most idebent
A konyhában lobogna.

Édes anyám
Mívelte azt
Varázsos két kezével
S a kedvemért piritja im
meg szive melegével.

S ha oszthatnék
Most néktek is
Kedvem szerint belőle
Hogy tellene
Tányérotok
meg véle jó időre.

Szülőfalum
Szegényei
S ti túl e szűk határon
Igy szólanék:
Hát érdemes
Volt élni e világon.

GEREBLYÉS LÁSZLÓ

Kinai sebesültek

Ha valaki Kína belsejében utazik, mélyen a hódító japán haderő mögött, meggyőződhetik Kína roppant terjedelméről és ennek következményeként a japán tervek sikertelenségéről. Lépten-nyomon katonai, politikai és szociális problémák bukkannak fel, amelyeket a háború vetett felszínre és régi, megoldatlan kérdések, amelyeket a háború nem oldott meg.

Csangsu-t elhagytuk, minekutána Vuhan-t a japánok elfoglalták, míg más japán haderő a rommálőtt Kantonban megállapodott, majd észak felé a Kanton—Hankau vasútvonal mentén helyezkedett el. Utunk Nancsang felé hosszú katonai menetoszlop mellett vezetett. Csupa fiatal, hiányos felszerelésű regruta. A front felé masiroztak. Nem a sebesültek szállítására fenntartott út volt ez, mégis találkoztunk sokakkal, akik lassan húzódtak katonai alakulatokban a mögöttes részek kórházai felé. Vékony egyenruháikban a sebesültek sokat szenvedtek még a maláriától is, ami tetézte fájdalmukat és súlyos állapotuk lerítt róluk.

Beszélgettünk a Csehuan-i hadtest sebesültjeivel, ezekről azt tartják, hogy a legrosszabb katonák Kínában. Nyomorúságos kórházban feküdtek, ahol sem elegendő orvosság, sem ágy nem volt. Némelyek már többször sebesültek, újból harcba mentek, most arról beszélnek, hogy ismét harcképesek lesznek és visszatérhetnek a frontra. „Miért", kérdeztem. „Hogy kizavarjuk földünkről a japánokat."

Három nappal Nancsangba érkezésünk előtt a japánok elfoglalták Tehánt, száz kilométerre Nancsangtól. A kínaiak kemény ellenállása a jól felszerelt japán seregeket három hónapos harcra kényszerítette, a Kinkiangtól Tehánig vezető 300 kilométeres útért. Az előrenyomulás minden lépését harcolva kellett megtenni, a kínai védők ezen a szakaszon főleg kantoniak voltak.

A légi támadások ellenére Nancsang élénk volt. A repülőtámadások ideje alatt az ápolónők helyükön maradtak a kórházakban, bátorították azokat a sebesülteket, akiket nem lehetett elhelyezni a földalatti fedezékekbe, s az orvosok sem szakították meg munkájukat a betegek körül. Ezt az emberfölötti bátorságot csak az értheti meg, aki átélte ezeket a támadásokat. Ezekből a városokból gyors ütemben végzik a sebesültek elszállítását az ország belsejébe. Nancsangban láttam munkában egyikét a legjobb katonai kórházaknak. A 109-es kórház régebben sokat nélkülözött a rossz igazgatás miatt, most új igazgatót és új személyzetet kapott. Idősebb nők, családanyák eljöttek, hogy segítsenek az élelem beszerzésében, orvosok és ápolónők lemondtak a különben is alacsony fizetésük egy részéről, hogy a sebesültek minden nap kaphassanak tejet és tojást. Lemondtak fizetésük másik részéről is, hogy új orvosokat és ápolónőket alkalmazhasanak a kórházak. Új szellem vonult be a katonai egészségügyi szolgálatba.

Az önfeláldozás szellemét még növelte az újabb helységek japán okkupációja.

A sebesültek ápolása és a polgári lakosság élelmezése a háború legfontosabb kérdései közé tartozik. A katonai egészségügyi szolgálatnak ma kétszáz általános kórháza van, 14 kórház a súlyos sebesülteket fogadja be, 25 kórház van az idült betegek ápolására, 150 tábori kórház és sebesültgyűjtő állomás. A kínai Vöröskereszt adja a legtöbb orvosi-ápolói személyzetet. Ezekben a kórházakban háromszázezer ágy van, a sebesültek száma azonban ennél jelentékenyen nagyobb. Egy ötszázágyas kórházban rendesen 800 vagy még több sebesült fekszik. Nem tudni pontosan, mennyi a sebesült, de bizonyos, hogy számuk több mint félmilliót elér. A japánok a civilizáció terjesztésének tekintik kórházak, kötözőhelyek és sebesültszállítmányok megsemmisítését. Október 19-én Csangse-től északra bombázták a 122-es kórházat, itt megöltek 200 sebesültet, néhány nappal később bombázták a 38-as katonai kórházak. E héten gépfegyverből lőttek és szétrombolták a Vöröskereszt ambulanciáját, amelynek tetején 16 méter szélességű vöröskeresztes zászló lengett. Ugyancsak bombáztak és gépfegyverből lőttek hat szanitécállomást és sebesültszállítmányait. A kórházak bombázása a Vöröskereszt és a katonai egészségügyi parancsnokság elé új problémákat vetett, különösen, amióta a japánok Kanton elfoglalásával elvágták a vonalakat, amelyeken az orvosságokkal és kötszerekkel való ellátás történt. A Vöröskeresztnek külföldi segítsége még sürgősebbé vált, mint annakelőtte, nemcsak a sebesültek gondozása miatt, hanem a mintegy huszonöt megfigyelő miatt is, amelyek az esetleges járvány terjedését megakadályozhatják és amelyek légi támadások esetén a lakosságot oltalmazzák.

Úgy a Vöröskereszt, mint az egészségügyi minisztérium a legmesszebbmenő tevékenységet fejti ki a menekülők ellátása terén. E célból a frontról a mögöttes részek felé vezető útvonalon 10 mérföldenként pihenő-állomásokat és élelmezési raktárakat emeltek, ahol a könnyebb sebesülteket élelemmel látják el és gondozásban részesülnek a menekülők. Ilyen gondozóhelyek eddigelé a Jangcse vidékén létesültek leginkább, ahol a legerősebb harcok folytak.

A nemzeti öntudat és szervezési képesség a legnagyobb a nagy ipari központok közelében. Más vidékeken a hadsereg fejleszti a nemzeti érzést, amire szükség is van, mert az óriási birodalom belsejében a nagy földbirtokosok a pompázó hazafiságot a hadi nyereséggel ügyesen kombinálják. Ez utóbbi Kína nagy problémája, amely még megoldásra vár.

Kinát meghódíthatatlanná teszi óriási területe. A nemzeti öntudat már az ország központjában, a csaknem teljhatalmú földbir-

tokosok területén is emelkedik. Úgy tűnik Kína, mint egy gigantikus méretű ház, millió oszlopon nyugodva. A ház állni fog, míg csak az utolsó oszlopot ki nem döntik alóla. A japánoknak nincs annyi erejük, hogy ezt az utolsó oszlopot is kidöntsék.

SMEDLEY ÁGNES
(fordította: *Fekete Béla*)

Kimenő

Régi, háború előtti „palilulai"* ház. A hosszú keskeny termet öreg, nedves falak övezik. A menyezet alacsony. Balról a fal mellett egy hosszú keskeny pad húzódik, mint a várótermekben. Ezen ülnek a lányok — csupa cseléd lány meg egy pár munkásnő. A férfiak: különböző foglalkozású egyének, kereskedelmi ügynökök, szénégetők, téglavetők, favágók, munkanélküliek és foglalkozásnélküliek. Bál minden szombat este s minden vasárnap délután van. Jobb oldalról két-három asztal. Ez azoknak van akik „fogyasztani" tudnak valamit; ezek kényelmesen ülnek, mint olyan emberek, akik a megrendelt itallal belépődíjat fizettek a táncho. Ezek nézelődhetnek, válogathatnak a táncosnőkben. Velük szemben a padon, míg a zene pihen, egy egész leánykoszorú, csupa fiatal arc, világos blúzok, gondosan hátrafésült hajjal s sütővassal göndörített fürtökkel a fül mögött. Ülnek mind, várják hogy mikor szólaltatja meg a legény ott a harmonikáját. A terem egész tele van emberekkel, füsttel és hőséggel. Több a leány, mint a legény. Mind fiatal, mind úgy sietett a mosogatással, hogy elkészüljön a vasárnap délutáni kimenőre. A hajukat sütővassal göndörítették, némelyik ki is pirosította magát, ép úgy mint a nagysága. Az talán csak tudja mi a szép.

Marica is itt van. Ül a padon, két agyonmosott, nagy kezé ölében fekszik; a szemben levő asztalnál ül két nő és két férfi. előttük poharakban a bor, őket nézi Marica. Nevetnek a nők, meg a férfiak is. Kiabálnak. Az egyik férfi ott azzal a kék sállal a nyakában, most nagy fekete kezével az egyik nő kisütött hajához ér s aztán hirtelen elkapja, mintha görcs fogta volna meg a kezét. Hátratolja kalapját, lábait kinyújtja az asztal alatt, aztán szemébe húzza megint a kalapot s megereszti a hangját:

„Ništa me ne boli..."

A nő mellette, fehér blúzban, két kezét összefonja hátul a fején s rekedt hangon, kétségbeesett visítással folytatja:

„Samo mi se srcu rana . . ."

A másik asztalnál is énekelnek. Nem, nem is énekelnek, csak hosszan elnyújtott szavakat kiabálnak.

Marica végignézi a leánysort. Ülnek és várnak. Egy pár beszélget, néhányan felálltak s folyton forgolódva a terem másik végébe tekintgetnek, arcukról lerí a türelmetlenség. Csak kárba ne vesszen ez a délután! Mikor kezdi el már az a muzsikálást?

* Palilula Beográd egyik negyede

A tarka blúzok sokasága közt feltűnik a lokáltulajdonos, felfürt ingujjakkal mint egy mészáros a likai vásárról, hatalmas erős férfi kócos, logó bajusszal. „Leülni" — parancsolja a lányoknak s azok szétrebbennek és leülnek a padra szótfogadón. Mit is tehetnének? Ők csak táncolni jöttek, nem ülnek az asztalokhoz, nem fogyasztanak, ha ingyen táncolhatnak, nem is lehetne máskép. „Leülni" s ők már ülnek is alázatosan, hogy útban ne legyenek, mert hisz ők „frájericák" s élvezik a táncot anélkül, hogy fizetnének. És miért is ne táncolnának? „Miért ne táncolnék?" gondolja Marica is, tenyerét dörzsölgetve, pedig nem érzi magát egész kellemesen, ma egyedül jött ide s azt hiszi mindenki, azt nézi, hogy neki nincs társasága. „Itt vidám mindenki" gondolja s tompa zöld szemei kissé ijedten nézik a tarka, lármás tömeget ebben a hőségben és füstben. Hogy örült ő ma ennek a vasárnap délutáni kimenőnek, mennyire sietett a mosogatással, milyen gyorsan mosta fel a konyhát, milyen iparkodva dörzsölte, súrolta rövid, vastag ujjait. S mikor végre kész lett, válára vetette rózsaszínű gyapjúkendőjét, a nagysága az ajtóból utána nézett: „Nini hogy kicsinosította magát" szólt mosolyogva. „Igenis nagysága" felelte Marica tisztelettudóan. Nagyon tisztelettudóan és nagyon hálásan, mert lám ő Marica, a cseléd felöltözött s elmegy most, a nagysága meg nem bánja ezt, otthon marad s mosolyog rá. Marica ebben a percben azt érzi hogy „köszönöm"-öt kellene valamiért mondani s aztán eltünni gyorsan az asszonya szemei elől. Megköszönni az elmúlt hetet, ami, most úgy tetszik Maricának, mégis gyorsan múlt el; megköszönni hogy itt hagyhatja ezt a tiszta, rendes konyhát, aminek minden tégláját a tüzhely körül oly jól ismeri . . . s végül megköszönni ej, hát azt is hogy most Marica az uccára megy, táncolni megy, élni fog ma délután! Milyen jó hogy nem tartják vissza, nem adnak még valami dolgot neki. Miért is ne jött volna ide? „Krumpli bál!" Na és aztán? Először Josefával volt itt. „Mi is mulassunk egyszer" mondta akkor Josefa. Hát persze! Miért is ne mulatna Marica is? S ha nincs itt Josefa, hát így is jó, jöhet ő nélküle is ide. Itt minden olyan szép: olyan sok az ember, nevetnek, énekelnek . . . s az a legény onnan az asztal mellől ide néz! Marica megrebben. Valami melegség fut át a testén és most figyelmesen nézegetni kezdi a legénye fényesre pucolt orrát, tenyerét összeszorítja. Ide néz. Isten bizony. Talán . . . talán eljön érte hogy táncba vigye? Miért ne? Ő is csak lány talán, vagy mi? Szerencséje lehet neki is.

Egyszerre túlharsogja a harmonika hangja a nagy lármát. Mindenki felugrál. A terem feléled, megmozdul, mintha minden megindulna s felhangzik a cipők ütemes kopogása a kólóban. Marica megigazitja gallérját a nyaka körül, úgy érzi hogy a falak is hajladoznak, forognak. S akkor egyszerre ő is a táncolók között van, elvitték, őt is felkapta a hullám ami mindent elragad mindent elmos, azokat az arcokat az asztalok mellett, a piros elfröcscsölt bort a teritőn, s a kis ablakokat amik mögött a téli hideg leselkedik A nagy izgalom elmossa a nagysága arcát az ajtóból, amint Marica szegényes örömén mosolyog. A kezét amiben zsebkendőjét szorongatja szorosan fogja a legény izzadt tenyere. Az felkapja fejét hátrarázza haját, felegyenesedik s nagyot dobbant lábával, vezeti a kólót, a felszabadult vágyak, a felhevültség lán-

-eát, ami mint a sűrü pára sisteregve, forr, tör felfelé. Mindannyian vadul ropják a táncot, megfeszített inakkal, rázzák magukat, tombolnak.

Marica is nevet, arca ragyog, nagyokat dobbant új cipőivel, valami belülről űzi, hajtja hogy szilaj mozdulatokban rázza ki magából a tompa, szürke napok szolgaságát és alázatosságát. „I-haj"! Gyorsabb ütemet te harmonikás ott! Én fizetek. Gyorsabban! Gyorsabban, most itt minden kitörhet ami belénkszorult. A zene magával ragadja a táncolókat, uszítja a vérüket. Még húzd! Mi az? Miért nem húzod te szerencsétlen! Még! „Gyorsabban! Vágd!" kiáltja a „kolovoda" s másik sarokból valaki rekedten orditja: „Menj ki! Ki az uccára!" De az uccaajtó nem nyílik fel, mindenki érzi, hogy ennek a hangulatnak, ami az övéknem kell háborgatni senkit! „Jaj milyen csuda jó itt" lelkesedik Marica. Elkiáltja magát, maga se tudja miért: „Erősebben!" talán hogy minél inkább eltávolodjon a világtól, hogy a harmonika hangja elsöpörjön minden lábost, rongyot, csengetyűt, azt a tompa, szürke mindennapi rendet; ez a lárma felszabadít mindent benne, ami benne lappang, hogy kiélhessen mindent magából, ami belészorult.

„Milyen szép" mondja Marica s letörli az izzadságot homlokáról és arcáról. „Játsz még! Húzd rá!" Itt senki nem hasonlít a nagyságára, idáig nem hallatszik el a parancsoló csengetyű. Még táncolnék! Szeretném ha engem is hallanának, ha látnának. „Találkozzunk" súgja a legény mellette könyökét szorongatva. „Jó!" Miért is ne? Én is élek! „Mit húzza az ott olyan lassan mintha temetésen lennénk? Erczd meg!"

Fáradtan, lihegve köti derekára a rózsaszínű gyapjúkendőtt és kilép a hideg, havas uccára. Elmúlt a kimenő. Már el is késett. Na és? Szabad talán neki is egy kicsit élni? Várj csak! Csak szóljon egy szót, akkor majd megmutatom...

De semmit sem tesz „Bocsásson meg nagysága!" mondja szerényen „nem volt a közelben óra!"

Leveti az ünneplőjét, magára veszi a hétköznapit, csendes már, halk és szerény mint a kimenője előtt. A délután rég elmúlt. Ott guggol a tüzhely előtt, fújja a tüzet s elnézi hogy nyaldosa a vörös nyelv az aprófát. Minden csendes körülötte, Marica felfigyel a közeledő léptekre. „Tessé-ék" felel udvariasan. A szerény, halk alázatos Marica. És este amikor lefekszik úgy érzi, hogy valahol messze mögötte valakinek a vágya forr s egy nóta felcsendül.

ŽICINA MILKA

(Ford. K. Irén)

Számunkra a hibák nem rettenetesek. Rettenetes lenne kitartani a hibák mellett; az álszemérem azokat nem beismerni és kijavítani.

Gazdasági szemle

Jugoszlávia külkereskedelme 1225 millió dinárral azaz 19.5 százalékkal kevesebb az 1938-as évben mint 1937-ben volt. Érzékenyen csökkent gabonakivitelünk. 607.5 millió dinárral és majd 400 millióval a különböző bányatermékek forgalma. Az állat, állati termékek, gyümölcs stb. kivitele különösebb eltérést nem mutat. A kliring-nélküli országokkal az 1937-es 860 millió aktivával szemben, 1938-ban csak 101 millió dinárt értünk el. A helyzet az év folyamán még roszabbodott, valutahiány mutatkozik és ez az egész közgazdaságunkra kihat. Néhány hónappal ezelőtt itt járt Stevens az angol kereskedelmi kamara titkára és az exportpiacunkat tanulmányozta. Angliát elsősorban baromfi, cement és gyümölcs, gyarmatait pedig olcsó textil-iparunk érdekli. Ezzel egyidőben francia—jugoszláv mezőgazdasági kamarát létesítettek. hogy gabona és állatkivitelünket Franciaországban helyezhessék el. Nyersanyag és valuta-hiány következtében a hivatalos tényezők mindent elkövetnek egy élénkebb kereskedelmi kapcsolat létrehozására Anglia és Franciaország felé.

✶

Léon Bérard francia szenator burgosi látogatásából, úgy látszik. kellemes hírrel tért vissza Párisba. A francia pénzügyi körök élénken érdeklődnek a német és olasz fegyverzettel összerombolt és gazdaságilag tönkrement Spanyolország ujjáépítése iránt. Felújították a francia-spanyol kereskedelmi kamarát és kellő gazdasági és politikai biztosítékok ellenében Francóéknak kölcsönt adnak. Már a polgárháború kitörése előtt, Spanyolország gazdasági életében a francia tőkének rendkivül aktiv szerepe volt. Öt milliárd frankra becsülik, a legjövedelmezőbb gazdasági ágakban elhelyezett francia tőkét. Az összes spanyol biztosítótársaságok 50%-a. a különböző vasutak (Északi vasut, Saragosa és Andaluzia vasutak) különböző bányavállalatok és sok gyár részvénytöbbsége a francia tőkések kezén van. Igy többekközött a Pyritas de Huelva. Potasas Ibericas, Union Espanol d' Explosivos stb. Érthető tehát. hogy a francia tőkések a különböző népfront-kormányokat, amint komolyan a spanyol köztársaságiak segítségére siettek elgáncsolni igyekeztek. Francóban jobban megbiztak mert tudták, hogy érdekeiket megvédi majd.

1936 juliusában a Potasas Ibericias beszüntette kálitermelését és ez az európai kálipiacon azonnal áremelkedéssel járt. Amint Franco bevonult Kataloniába, a kálipiacon némi áresés következett be. viszont a Potasas Ibericas részvényeinek árfolyama felment. A részvények tulajdonosai boldogan dörzsölhették kezeiket.

Az angol tőke érdekköre még kiterjedtebb mint a franciáké. Az angolok elsősorban bányaiparban helyezték el a pénzüket, de sok bankot és ipari vállalkozást is ők finanszíroznak. A világ leggazdagabb higanybányája, Almaden is az övék. Rio Tinto reze. Asturia. Sierra Nevada és Murcia vasérce stb. mind az angoloké.

Bonnet, a legnépszerütlenebb francia külügyminiszter, a népfront és a jobboldal között boszorkánytáncot járva. Chamberlainnel karöltve igyekeztek a spanyol nép szabadságharcát elgáncsolni, csak hogy a francia és angol tőke érdekeit megvédjék. Biztonságot akarnak a Földközi tengeren és lehet, hogy ezt a spanyol köztársaságiak jobban nyujthatták volna mint Franco, de a tőke szentségét nem garantálták. Franco az olasz fegyveres erőre támaszkodik és nem ura a helyzetnek, de Spanyolország ujjáépítésére nagy kölcsönökre van szükség. az angol és francia tőke biztonsággal számíthat az elmarad-

hatatlan profitra és ha Franco nem tud biztonságot nyujtani, Bonnet és Chhamberlain olyan helyzetet teremtenek majd, amely nekik legjobban megfelel. Lehet, hogy don Juan XIV. Alfons néven az angol és francia tőke áldása mellett a spanyol trónra lép.

Chamberlain divatossá tette a gazdasági szakértők diplomáciai megbizatását. Georges Bonnet külügyminiszter, ideálját Chamberlaint utánozva, a hivatalos diplomácia megkerülésével a francia tőke egyik vezető személyiségét Grof de Brinont Berlinbe és egy másikat Baudiont az Addis-Abeba-i vasutak főrészvényesét Rómába küldte. Baudion felajánlotta az olaszoknak az Addis-Abeba—Dzsibuti vasut részvénytöbbségét, Dzsibutiban szabad kikötőt és más fontos területi engedményeket. Viszont Grof de Brinon a német külügyminisztériumot informálta minderről és kérte közvetitésüket. Grof de Brinon a cseh krizis idején 300 millió frankot osztott szét a francia sajtónak a német ügy propagálására. Ilyen szolgálatok után bizton számíthatta, hogy küldetése eredménnyel jár, de az olaszok a gazdasági szakértők ajánlatát visszautasították. Kevés ez nekik békemegváltásért és igyekeznek a lehető legtöbbet képviselni. Az alku még folyik.

Anglia az 1939-es év folyamán 580 millió fontot költ fegyverkezésre. Az angolok ötéves tervet készítettek fegyverkezési programjuk keresztülvitelére és az öt év alatt nem kevesebb mint két milliárd fontot költenek majd el erre a célra. Ezért a rengeteg pénzért Anglia, a világ legerősebb légi- és tengeriflottájával, a legtökéletesebb légelhárító stb. ágyuival fog rendelkezni. Az összes gyilkolószerszám a legnagyobb mennyiségben rendelkezésükre áll majd. Németország fegyverkezési programja megkezdésekor az egész közgazdaságot a hadiipar szolgálatába állitotta. Ezt a helytelen politikát szeretnék az angolok elkerülni. Tervük, hogy a termelés továbbra is hiánytalanul és zökkenők nélkül, a hadiipartól függetlenül tovább is exportra termeljen, hogy világkereskedelmi pozicióju kat megőrizhessék. Az angolok jól tudják, hogy egy ország nem a fegyverek gyártásából él. Németország és Olaszország szomorú gazdasági életének minden következtetését levonták és megkisérelik hibáikat elkerülni mert látják, hogy a vaj és kenyér éppen olyan fontos mint az ágyú.

Anglia az óriási fegyverkezés ellenére, ismét megkísérelte Németországgal egy kereskedelmi egyezmény létrehozását. Stanley és Hudson az angol gyáripar képviseletében tárgyalásokat folytattak ebben az ügyben, de eredménytelenül. A németek a világ gazdaságának új felosztását követelik és nyersanyagokban gazdag kolóniát akarnak, mégpedig sürgősen és nem apró szerződéseket, hogy ki hova és mennyit szállítson. Hitler január 30-i beszédében kijelentette, hogy Németország vagy exportál, vagy éhen pusztul. Az 1938-as év folyamán a kivitel 531.5 millió márkával volt kevesebb mint az 1937-es évben. A mezőgazdasági autarchia teljes csődöt mondott, mert az Ausztriával és Szudeta vidékkel megnagyobbodott nyolcvanmilliós Nagynémetország még jobban a behozatalra van utalva mint régen. Az 1938 decemberi 541 milliós kivitellel szemben ez év januárjában már csak 472 millió volt a kiszállitás. A hadiipar szolgálatába állított termelést nem lehet egyik napról a másikra normális gazdasági életre beállítani. A fegyverkezés ezelőtt öt évvel lendületet adott az egész közgazdaságnak, de ma megbénítja. Óriási erőfeszítést tesznek, de eredménytelenül, mert nincs mivel egy exporttöbbletet elérniök. A Goering-féle négyéves fegyverkezési tervet szüneteltetni kénytelenek, mert már katasztrófával fenyegetett. A nagy állami kölcsönökkel elnyomorított tőkének több éves konjunktúrára és békére lenne szüksége, hogy ismét magához térjen, de erre egyenlő-

re nincs kilátása.

*

Az 1939/40-es jugoszláv költségvetést a pénzügyi bizottság elfogadta és minden valószínűség szerint a képviselőház is jóváhagyja. A költségvetést Dr. Stojadinovics kormánya állította össze és az mai formájában semmiben sem különbözik az eredeti elgondolástól. Pár szóban szeretnénk ismertetni ezt a kötségvetést.

Az első, ami szembeötlik: az előző évhez viszonyítva közel 1 millió dinárral magasabb az előirányzat. A pénzügyminiszter elismeri, hogy a nemzetjövedelem csökkent, azonban az emelést azzal támasztja alá, hogy a benyújtott költségvetés kisebb, mint az 1931/32-es, amikor a gazdasági viszonyok rosszabbak voltak, mint a mostaniak. Véleményünk szerint a költségvetés túlhaladja a lakósság anyagi erejét és a megvalósításához szükség lesz utólagos hitelekre, amelyek újabb adómegterhelésieket jelentenek majd. Ezt bizonyítja a nemzetjövedelem összehasonlítása az előző évek költségvetéseivel.

év	nemzet-jövedelem*	ebből egy lakosra jut	állam-kiadás*
1926/27	70.000	5.354	11.606
1935/36	37.584	2.500	9.758
1937/38	44.231	2.875	10.571
1938/39	?	?	12.180
1939/40	?	?	12.942

Minden jel oda mutat, hogy a nemzetjövedelem az előttünk álló évben csökkenni fog a mult évekhez képest. Ezt bizonyítja a külkereskedelmi mérleg hanyatlása és a belföldi gazdasági élet lanyhulása. Ezt tekintetbe vette a pénzügyminiszter is, amikor felhatalmazást kért arra, hogy anyagi kiadásokat szükség esetén 10%-al csökkenthesse.

Az új költségvetés másik jellegzetessége az adó-redszer. A termelő eszközök tulajdonosainak adói a következők:

Földadó . .	460	millió dinár
házadó . . .	344	„ „
jövedelmi adó	350	„ „
járadék adó .	45	„ „
társadalmi adó .	240	„ „
egyéb adók . .	1294	„ „
Összesen	2733	„ „

A dolgozók adói a következők:

Alkalmazott adó	290	millió dinár
nőtlenségi adó	2	„ „
fogyasztási adó	1010	„ „
illetékek . .	1260	„ „
vámok . . .	1034	„ „
monopol . . .	2215	„ „
Összesen	5811	„ „

Ezek az adatok mutatják, hogy az államkiadások terhének 68%-át a dolgozók viselik. Az új kormány azt állítja, hogy az idő rövidsége miatt nem állt módjában új költségvetést készítenie és így kénytelen volt Sztojadinovics költségvetését felhasználni, hogy a népszerűtlen tizenkettedeket elkerülje. Tekintettel a most beterjesztett költségvetés hibáira és fogyatékosságaira úgy véljük, hogy a tizenkettedek jobbak lettek volna, először azért, mert kisebb anyagi megterheléssel járnának, másrészt, így lehetséges lett volna új, a nép anyagi viszonyainak megfelelő költségvetés létrehozása.

* millió dinárban

Vas Béla

A közegészségügyet társadalmi és gazdasági intézkedések nélkül nem lehet előmozdítani. (Dr. Stampar Andrija)

A népegészség az életszinvonal és a jólét tükörképe. (Dr. Veill Raynal)

Világszemle

Érdekes diplomáciai titkokat pattantott ki a napokban Tabouis asszony, a l'Oeuvre munkatársa. Az ügynek valószínűleg parlamenti folytatása is lesz, mivel egyes népfronti képviselők interpelláció formájában teszik szóvá a francia külpolitikára jellemző esetet.

Történt pedig, hogy az egyre feszültebbé váló francia-olasz ellentétekkel kapcsolatban Bonnet, külügyminiszter egyes angol lapok képviselőinek kijelentést tett, miszerint Franciaország hajlandó tárgyalásokat kezdeni Olaszországgal a felmerült vitás kérdések elintézésére. Bonnet ezen kijelentését a Manchester Guardian és a Times, tehát mindenképen a legkomolyabb angol lapok hozták. A nyilatkozatban így nem is lenne semmi feltűnő, ha Daladier és Bonnet pár nappal előbb nyilvánosan le nem szögezték volna az olasz kérdésben elfoglalt álláspontjukat, ami pedig merőben ellentétes a külügyminiszter említett kijelentésével.

A francia lapokban természetesen azonnal cáfolatok jelentek meg. De már késő volt. A dolgot az olasz lapok is átvették és éles vita indult meg a francia és olasz sajtó között. Ebből kifolyólag Francois Poncet, a római francia követ megjelent Cianonál, hogy tiltakozzék az olasz sajtó éles hangja miatt és hogy közölje a francia kormány hivatalos álláspontját a kérdéses ügyben. A legnagyobb meglepetésére azonban a külügyminisztériumban tudomására hozták, hogy röviddel előbb megjelent náluk egy francia úr, Bonnet külügyminiszter személyes barátja, Baudouin, aki másképen az indókínai bank igazgatója és egészen másképen nyilatkozott a kérdésről.

Ezzel egyidőben a német lapok is kezdtek az ügyről írni és a Börzen-Zeitung nyíltan kimondta, hogy Bonnet hajlandó az Olaszországgal szembeni engedményekre. Erre Coulondre, francia követ megjelenik Ribbentropnál, hogy tiltakozását jelentse be, de itt azt a felvilágosítást kapja, hogy éppen az előbb jelentkezett Ferdinand de Brinon gróf, aki egészen más értelmű megbízásokkal kereste fel a német külügyminisztériumot.

Amikor Tabouis asszony tollából ezek napfényre kerültek, a Havas-ügynökség komolytalan asszonyi fantázia termékének bélyegezte az egészet. De a francia lapok sokkal jobban ismerik Tabouist, aki hazájában kétségtelenül nagyobb diplomáciai szaktekintély, mint a külügyminiszter és erélyesen követelik annak tisztázását, vajjon ki hivatott a francia külpolitika vezetésére: a hivatalos, vagy nem hivatalos követek.

A fenti esetet csak példakép hozzuk fel, hogy rámutassunk az új francia és vele karültve működő angol titkos diplomácia mesterkedéseire. Ennek a titkos diplomáciának egyik „győzelme" a most lefolyt madridi, puccs is, amit gondos előkészítéssel hetekkel ezelőtt indítottak meg az angol—francia ügynökök.

Ha figyelemmel kísérjük az angol és francia politikát, a spanyol polgárháború első napjaitól kezdve egészen máig, tisztán látható, hogy az 1936-os népfronti győzelmek tervszerű aláásásáról, a haladó erők megbénításáról van szó. Ebben a tekintetben

nem képez kivételt Blum kormánya sem annak ellenére, hogy őt a Népfront emelte fel. Blum főkép ugyanazt a hagyományos szociáldemokrata politikát folytatta, amit németországi kollégái Hitler uralomra jutása előtt, ugyanazt, amit a bécsi szociáldemokrata vezetők, amely egész Ausztria munkásságát előbb Dolfuss klerikofasiszta uralmáig, majd ezen keresztül az anschlussig eljuttatta. A szociáldemokrata vezetők gyáva és tehetetlen opportunizmusa mindenütt eddig még a haladó eszme és a demokrácia elárulásához vezetett. Blum idejében indul meg a benemavatkozási komédia, a semlegességi öngyilkosság, a totális államok részéről történt nyílt beavatkozással szembeni struccpolitika. Ennek azután tökéletes kiegészítője lett az egyre erősödő reakció középeurópai gyászos szereplése, a kisállamok magárahagyása. München, Francó-kormánynak elismerése és a mostani Cassado-puccs megszervezése.

Az angol—francia titkos diplomácia igazi irányítója a nemzetközi finánctőke, mely mindenütt a forradalmi erők letörésére igyekszik. Arról van szó, hogy Chamberlain, aki a City politikai megbizottja, tisztában van azzal, hogy egy új európai, vagy világháború elkerülhetetlen. Elkerülhetetlen az éhes imperializmus világfaló vágya miatt. Angliának ebben a háborúból is győztesen kell kikerülni, azaz, nem Angliának, hanem a Citynek. Ehhez azonban két fontos dologra van szükség: idő, a teljes felkészüléshez és a forradalmierők teljes és maradéknélküli letörése. A legutóbbi imperialista világháború megmutatta hogy nem elég győzni, a győzelmet biztosítani is kell, sőt a legyőzött államok veszteségének terhét is viselni kell. Viselni a kiuzsorázott, agyonhajszol tömegek forradalmi megmozdulásait, a népakarat elkeseredett kirobbanását, amely nem csak a legyőzött, de a győztes államokra is végzetes kihatással lehet. Ezt pedig nem szeretné a City. Inkább a háború előtt nyerjünk tiszta helyzetet! Ez a jelszó és megindul az általános „tisztogatás". Egymásután buknak meg a demokrata államok, a Szovjetet kimarják az európai politika arénájából, a fasizmusnak tett sorozatos engedményekkel egyrészt időt nyernek fegyverkezési programjuk megvalósításához, másrészt sikeresen törik le a belföldi ellenzéket és diszkreditálják a népfronti gondolatot.

A demokrácia és fasizmus legerősebb ütköző pontja Spanyolország volt. Az itt folyó polgárháború körüli bonyodalmak a reakciónak sok ocsmányságára vetett világot. Nem is történhetett másképen, amikor a tiszta, becsületes népi akarattal szemben egyrészt a fasizmus erőszakuralma, másrészt a banktőke ravaszsága használta fel minden fondorlatos eszközét, hogy saját céljait mihamarabb elérje. Most, Katalonia elfoglalása, Francó elismerése és a madridi puccs után — látszólag — csak az utóbbi kettő marad a porondon. A durva erőszak és a síma bankravaszság.

Chamberlain mindent elkövet, hogy a győztes lázadókat a maga oldalára édesgesse. Erre több oka van. A City spanyolországi vas, réz, ólom és higanybányáiról már nem egyszer tettünk említést. Arra is rámutattunk, hogy magának, Chamberlainnek mennyi személyes érdeke fűződik ehhez az ügyhöz. Emellett Gibraltár megtartása és a földközitengeri hajóút biztosítása majd-

nem létérdeke a brit birodalomnak. Mit tesz tehát ilyenkor a pénz embere? Kinyitja kasszáját és megcsillogtatja aranyait. Juan March, Francó bankárja és a lázadók pénzelője már hetek óta ott kerülegeti Londonban a pénzszekrényeket, mint macska a forró kását. Igen ám, de csupán Francó generális férfiasságára nem adhat egy bank sem kölcsönt. Erre megfelelő fedezet kell. Különösen akkor, amikor a másik oldalon is csábító szerelmes dalokat fuvoláz az olasz trubadur kellemes baritonján.

De a City gondoskodik megfelelő „erkölcsi" garanciákról is. A brit birodalomnak szüksége van arra, hogy Spanyolországban olyan elemek is maradjanak, akik a fasiszta aspirációkkal szembenben még a spanyol „függetlenséget" is hajlandók megvédeni. Megszervezi tehát a „nép barátainak" puccsát és úgy igyekszik elintézni a dolgot, hogy a szélsőséges jobboldal mellett egy kis „népiességet" is megmentsen. Erre kell Cassado tábornok és a madridi katonai tanács. Ezzel azután egyszeriben megrövidíti a spanyol ügyet, amivel az olasz—német hatásokat is csökkenti.

Az egész terv gyönyörű. Ha ehhez hozzávesszük még azokat a „mellékkörülményeket", amelyek az európai általános helyzetből adódnak, mivel az érdekszálak a kontinens legtávolibb részéig is elhúzódnak, egy hatalmas elgondolás körvonalai bontakoznak ki. Valóban nagyszerű és pokolian bonyolult: a pénz, fegyverek és diplomácia.

Az egészből csak egy maradt ki: a nép. Hogy pedig ez a kis hiba az egész felépítményre nézve végzetes lesz-e, azt a közeljövő fogja megmutatni.

*

Az újabban kialakult középeurópai egyensúlyállapot egyelőre még előre nem látható fejleményeket hordoz magában. Az angol kereskedelmi ügynökök versenyt futnak a németekkel és hogy nagyobb szerencsével dolgoznak, az nem csupán ügyességüket bizonyítja, hanem azt is, hogy Németország óriási adósságai miatt újabb üzleteket már nem köthet.

A nagy német gazdasági válság máris érezhető a kisállamok belpolitikai életében. A demokratikus törekvések és népi irányok egy árnyalattal jobb állásokat foglaltak el. Ennek bizonyítékai a jugoszláv és magyar kormányválságok is. Mindkét helyen a közvélemény és népi erők nyomására kénytelen volt engedni a reakció és a fasiszta eszközökkel dolgozó kormányok helyére liberálisabb elemek kerültek. Különösen nagy jelentőséggel bír a jugoszláv kormányválság, mert ha itt demokratikusabb irányzat kerekedik felül, nagy kihatással lehet a többi balkán-államra. Jugoszlávia a Balkán-szövetségben vezető szerepet játszik, a balkáni blokk egységes magatartása pedig az egész európai politika kialakulására is jelentékeny mértékben hozzájárulhat.

A Blakán-szövetség államai egyébként február utolsó napjaiban tartották meg rendes évi tanács-ülésüket, melyen Jugoszlávia, Románia, Törökország és Görögország vettek részt. Az állandó tanács véghatározatában kimondta, hogy a tagállamok kölcsönösen tiszteletben tartják egymás határait és együttes ellenállást fejtenek ki mindennemű területi revízióval szemben, amely egyes szövetséges államok előnyére, másoknak pedig kárára történne.

Az utóbbi különösen vonatkozik Bulgáriára, mely a külföldi sajtó szerint még mindig fenntartja területi követeléseit. A szövetséges államok a jövőben szorosabb gazdasági együttműködést fejtenek ki, hogy egy harmadik állam gazdasági nyomását kisebbítsék. Végül a tanács elvben elismeri Francó kormányának törvényességét.

✶

Ciano magyarországi és jugoszláviai útjának folytatásaképp Lengyelországba látogatott el. A külföldi sajtó véleménye szerint az olasz kormány biztosítani igyekszik a középeurópai államok semlegességét egy esetleges olasz—francia konfliktus esetére. Érdekes, hogy míg Ciano Lengyelországban időzött és fényes pohárköszöntők hangzottak el a lengyel—olasz barátságról, Varsó utcáin hatalmas tüntetések voltak Németország ellen a danzigi események miatt. A látogatással kapcsolatban egyes lapok ujra felvetették a lengyel—magyar határ kérdését, ami még hangosabbá vált, amikor Gafencu, román külügyminiszter röviddel Ciano után kopogtatott Beck ajtaján. Beck állítólag közvetítői szerepre vállalkozik Románia és Magyarország között.

✶

Pacceli biboros, akit március 3-án választottak meg pápának erős egyéniség, aki, mint elődjének külügyi államtitkára nem egyszer kemény harcot vívott a fasizmussal. A berlini lapok érezhető hűvösséggel fogadták az új pápa megválasztásának hírét és tagadják annak politikai jelentőségét. Ezzel szemben egyes francia lapok messzemenő következtetéseket vonnak le ebből az általános politikai helyzet kialakulására.

✶

Roosevelt erős harcot vív az amerikai reakció elszigetelődési politikája ellen, egyben nyiltan támogatja Anglia és Franciaország fegyverkezését. Újabban hatalmas repülőszállítmányok érkeznek Angliába, ami miatt nagy a nyugtalanság olasz politikai körökben. Az olasz sajtó Rooseveltet háborús bújtogatással vádolja, mivel kereken kijelentette, hogy a fasiszta hatalmakkal szemben nem lehet tovább az engedékenység politikáját folytatni, hanem erélyesen vissza kell utasítani mindennemű erőszakoskodást. Jellemző, hogy az USA még most sem ismerte el Francó kormányát.

✶

A L'Ouvre szerint Kinában ma 1 millió 200 ezer japán katona harcol. Itagaki, japán hadügyminiszter pár héttel azelőtt a parlamentben bejelentette, hogy ezek a káderek elégtelenek és újabb erősítésekre van szükség. Különösen az altisztek utánpótlása vár gyors megoldásra.

A japán vezérkar újabban tart egy orosz háborútól. Ha ez a háború kitörne még 2 millió embert kellene fegyverbe állítani. Ennyi pedig nincsen.

Kínai oldalon ezzel szemben 2 millió 400 ember áll kint a harci állásokban. Felszerelésük egyre javúl, úgyhogy mai felkészültségük, fegyvereik és képzettségük össze sem hasonlítható

azzal, ami a háború kitörésekor volt. Tökéletes a rend és a harci fegyelem. A guerilla csapatok már olyan jól működnek, hogy egész hadosztályokat dobhatnak a japánok háta mögé. Újabban nem is érkezik semmiféle említésre méltó hír japán győzelemről.

A megszállott kínai vidékeken egyre gyakoribbá válnak az elpártolt, áruló kínaiak megöletése. Egy ifjú kínaiakból álló szervezet működik ott Vas és Vér néven, mely magára vállalta, hogy a kínai nép ellen elkövetett minden árulást megbosszul. Számtalan „tekintélyes" kínai politikus esett már ennek a szervezetnek áldozatául. —

1939. március 7. **SZÁNTÓ ÁRPÁD**

Figyelő

Évi mérleg

Vannak megismerések, amiktől az ember fázik, amiktől lúdbőrözik a háta. Vannak dolgok, amiket jobb nem ismerni, jobb elhallgatni, vagy ha kell körömszakadtáig tagadni. Vagy el is lehet kendőzni, szépítgetni, élét venni és finom csomagolásban tálalni, lefokozni ízét, színét, hangját a dolgoknak, hogy elviselhetőkké, megnyugtatókká váljanak.

Így él a jó polgár egy csinált, finoman csomagolt világban, nyugodtan, izgalommentesen és lelkiismeretét nem szántják fel vad képzetei a kíméletlen valónak, rideg valóságnak. Mert ha csak egyszer, egyetlen egyszer szemben találná magát, szemébe kellene nézni a megmásíthatatlan, a letagadhatatlan igazságnak, akkor felborulna az egész csinált, elrendezett világ, felborulnának nyugodt fogalmai rendnek, biztonságnak, megelégedésnek.

Egyetlen ilyen kis valóságdarabot hozunk most ide, egyszerű, közvetlen hangján a letagadhatatlan igazságnak. Egy kis ízt, színt hozunk abból a világból, amit annyi ideig elhallgattak, amit körömszakadtáig tagadtak, vagy amit elkendőztek, szépítettek. Egy kis hangot abból a világból, ami egyszer pusztító csírája lesz a csinált fogalmak, a rend, biztonság, nyugalom világának. Hadd érezze egyszer ízét, szagát, lássa egyszer színét, hallja hangját a nyugodt polgár egy nyugtalanító, kiáltó, rendtelen és sötét világnak.

Egy magyar földmunkás küldi be nekünk évi mérlegét. A számok összeállításában nincs semmi svindli, a mérleg elkészítésében semmi tendencia, szépíthetetlen, másképp be nem állítható egyszerű számok ezek. Levelet ír neked, jó polgár, egy csantavéri magyar földmunkás! — A levelet lehet olvasatlanul tűzbedobni, lehet iktatni és félrerakni későbbi elintézésre, lehet elolvasni s aztán ijedten eldobni, vagy ráírni a borítékra, hogy cimzett ismeretlen, te ilyen dolgokban nem vagy odahaza, ez nem a te szakmád; lehet cselt szimatolni a dologban és valami provokációra gondolni, vagy sajnálkozva vállad vonogatni: „végre is mi

közöm hozzá," s továbbmenni a kaszinóba, ahová indultál az Új Idők folytatásos regényét olvasni. Mondom, mindezt lehet. De ha rendeltetési helye, címzettje nem ismeri is el, ez a levél *van!* Van, küldője van, bélyeggel, postabélyegzővel el van látva, nem fikció, nem rémkép. Dátuma van s nincs a középkorból antedatálva. Írója van, pontos lakcíme, nem névtelen, sötétségben bújkáló izgató. És küldője nem egy kiválasztott, tendenciózusan kikeresett példány. Egy azon tízezrek közül, akikel eddig nem voltál levelezési viszonyban, akikkel még nem találkoztál a kaszinóban. És abból a világból van, amit te, jó polgár, rendnek, biztonságnak, nyugalomnak tartasz.

Íme az évi mérleg:

Napszám	2064
Aratórész	1050
Összesen	3114
Lakbér 1 évre	720
Marad	2394 din.

Marad 2394 dinár, szóval kettőezerháromszázkilencvennégy dinár élelemre, ruházkodásra, fűtésre, világításra, egy öttagú családnak. Egy személyre jut élelem, ruházkodás, fűtés, világítás címén naponta 1 dinár 31 para.

A felsorolásban persze nincs minden benne, mert az ember nem csak eszik, ruházkodik, füt és világít, lennének még egy földmunkásnak is egyéb szerényen elhallgatott igényei is. De ezeknél többet 1 dinár 31 para terhére írni, mégiscsak sok volna, ugye?

Alul is írott Oravecz Ferenc földmunkás, ezennel nyugtázom a társadalomnak, hogy felvettem 2394 dinárt ötödmagammal élelemre, ruhára, hideg ellen, sötétség ellen, közmüvelődésre, kimenőre — életre. Köszönettel felvettem. — Hát ez az mérleg. Pontos mérleg, aki a mérleget tartja, az igazságnak be van kötve a szeme. Nem látja mi van a másik sepernyőben. Nem látja mit adtam 2394 dinárért. Adtam érte 14—16 órát naponta, verejtékezést, reumát. Adtam érte izmaimat, idegeimet, gerincemet, szivemet, tüdőmet. Hát nincs bekötve a szeme, aki ezt a mérleget tartja?

És most nyugtázom álmatlan éjszakáimat, asszonyom virrasztását, gyermekeim sirását, éhségét, szomjúságot, fáradtságot, Jó polgár, magyar társadalom, testvériség, közmüvelődés: tizezrek nevében ezennel nyugtázom.

KOSSA JÁNOS

7,500.000 szavazat.

III. Napoleon államcsinnyel került Franciaország élére és ezt a törvényellenes cselekedetét népszavazás útján ismertette el. A népszavazáson, amely 1851 decemberében ment végbe 7,500.000 szavazatot kapott. A világhirü francia iró Hugo Victor a „Kis Napoleon" c. könyvében ezekről a választásokról a következőket írja:

I.

Azt mondják: ne bánkódjunk. Minden amit mi gáztettnek neveztünk kész ténnyé lett és tisztelnünk kell. Mindent elfogadtak, törvényesült, minden fedezve van, mindenre megadatott a fölmentés.

— Elfogadva? Törvényesítve? Fedezve? Fölmentve? Hát ki csinálta ezt?

— A szavazás.

— Milyen szavazás?
— 7,500.000 szavazat!
— Tényleg népszavazás volt és 7,500.000 igennel szavazott.
Nézzük csak meg közelebbről.

II.

Az útonálló egy rabló banda élén megállítja a postakocsit az erdő mellett.

Az utasok többen vannak, mint ők de megoszolva nem beszéltek össze, félálomban; váratlanul támadták meg őket és mincs fegyverük.

Az útonálló megparancsolja. hogy szálljanak le a kocsiról, egy pisszenést se hallassanak és feküdjenek le, arccal a föld felé.

Vannak akik megkísérlik az ellenállást, de szétloccsan agyuk.

A többiek szófogadóan lefekszenek a földre, hallgatnak, a rémülettől megmeredten fekszenek élők, holtak és félholtak.

Az utonálló, míg társai a szerencsétlenekre revolvert szegeznek. kiüríti az utasok zsebeit, poggyászát és magához vesz minden értéktárgyat. A jól sikerült csiny után így szól áldozataihoz:

— És most, mert nem akarok a törvénnyel összeütközésbe kerülni. fölírtam egy cédulára, hogy mindazt amit elvettem az enyém és azt ti önszántokból adtátok nekem. Én tudom, hogy ezt ti is így akarjátok. Mindenki egy tollat kap és szó nélkül, moccanás nélkül...

Földön fekve arccal a sárban...

— Aláírjátok ezt a cédulát. Ha valaki megmozdul vagy megszólal, a fegyvereim válaszolnak. Különben teljesen szabadok vagytok.

Az utasok kinyújtják kezüket és aláírják nevüket.

Mikor ez megtörtént az útonálló felemelt fővel mondja:

— Hét és félmillió szavazatot kaptam.

Az anarhisták szerepe a mai spanyol háboruban

Katalonia bukásának okai, a nyilt beavatkozás mellett, azok a hibák is, amiket a katalánok a háború kezdete óta elkövettek. Amíg Madrid vérzett és a falakon újabb és újabb plakátok követelték: „Harcoljatok az utolsó emberig szabadságtokért, gyerekeitek szabadságáért!", Barcelóna Katalonia szive felfegyverzetten várta a támadást.

Francó lázadása 1936 jul. 18.án Barcelónában mindössze tizenkét óra hosszat tartott. Barcelóna szabadult meg először a lázadóktól. A felkelés első napjaiban és később is az egész demokrata világ Katalóniához nagy reményeket füzött. Azt hitték, hogy az ott fölhalmozott erők a köztársaság nagy tartalékává válnak és Barcelóna lesz az a kőszikla, amelyen megtörik a lázadás és külföldi beavatkozók betörése. Hiszen azelőtt is mindig Barcelónából indult el minden szabadságmozgalom.

Katalónia a háború első napjaiban nem fogta fel helyesen szerepét és ez a hiba döntően befolyásolta későbbi sorsát. Az első napokban a betolakodók hadereje nem volt közel sem olyan méretű, mint ma és a katalóniai néphadsereg könnyen megakadályozhatta volna Francó előrenyomulását. Mégis Katalónia békén maradt és csak néhány hónap mulva küldött húszezer főnyi katonaságot Huesca alá; ugyanakkor a barcelónai kaszárnyákban 150 ezer jól felfegyverzett katona volt, akiknek minden munkája abban állt, hogy naponta kétszer gyakorlatokat végeztek. Spanyolország harcolt és vérzett.... Katalónia várt. A katalóniai anarhistáknak fegyvereik voltak, de azt nem küldték a frontra. Caballero kormánya különösen Alvarez del Vayo sikertelenül igyekezett rávenni az anarhista szervezeteket taktikájuk megváltoztatására. Nem használt sem a madridi front segélyhivása, sem a fenyegetett Malaga sürgetése. Katalónia „önálló" politikát folytatott. Békésen gyártották néphadseregük részére a hadianyagot, mintha Spanyolország sorsa nem érdekelte volna őket. Igaz, hogy sokan azonnal hadba akartak szállni, de erre nem került sor, mert Katalóniában az anarhisták szervezetei tartották kezükben a hatalmat. A FAI és CNT-nek 1937

ápr. 1.-én három millió főnyi tagságuk volt. 1936 novemberében a nagyobbára anarhista beállitottságú katalóniai csapatok árulással határos hibákat követtek el. Ezek közül az egyik az volt, hogy legyilkoltak 200 elfogott marokkóit. Eddig az ideig gyakran történt meg, hogy a köztársaságiakhoz egész marokkói századok csatlakoztak. Ettől a vérengzéstől kezdve a köztársaságiakra a marokkóiak úgy tekintettek, mint a kegyetlenség megtestesítőire.

Mikor Durutti — az anarhisták egyik legértékesebb vezetőembere — kikelt az ilyen politika ellen, megölték. Az ellene elkövetett merénylet után, 1936 decemberében egyre nagyobb lett a széthuzás a katalóniai anarhisták és Madrid között. Az is megtörtént, hogy egy szép napon a katalóniai csapatok otthagyták a madridi frontot. Elmenetelük a katalóniai segély megszünését is jelentette. Azt hitték, hogy saját erejükkel meg tudják akadályozni Franco győzelmét és Kastilia bukása után fel tudják építeni a katalóniaiak uralmát Spanyolországban. A lejátszódott események világosan bizonyitják, hogy az anarhisták ezzel a politikájukkal Francó legjobb szövetségeseivé váltak. Mikor a központi spanyol kormány Barcelónába költözött, energikus eszközökhöz folyamodott az anarhistákkal szemben és igyekezett Katalónia összes erőit mozgósitani. Azonban már késő volt.

Iványi János

Korkép

Fink volt eddig a legnépszerűbb és legkedveltebb berlini kabarébemondó, legutóbb azonban a német hatóságok nemcsak a fellépéseit tiltották be, hanem arra kényszeritették, hogy a nyugati erődítmények építésénél, mint közönséges munkás dolgozzék.

Itt közöljük azt a kis tréfát, mellyel nem kis mértékben vonta magára Fink a nemzeti szocialista hatalmasok haragját.

Fink igy szólt hallgatóihoz: „Ma egy szép rejtvényt adok fel nektek.. Ismeritek-e egy férfiú nevét, akinek tiszta árja a külseje, tiszta árja és amellett rendkivül okos is. A férfi nevének három első betűje G. O. E. Az ember világhírű."

Valaki rögtön felkiáltott: „Goebbels!"

Nyugodtan mondja erre Fink: „Olyan férfiről beszélek, kinek a külseje tiszta árja."

Megszólal más valaki: „Goering!"

Fink tovább mondja: „De kérem, én olyan emberről beszéltem, aki nagyon okos."

Amikor ezután már senki sem jelentkezik szólásra Fink rosszalóan csóválja a fejét: „Úgylátszik az utóbbi időben a német közönség művelődési szinvonala nagyot süllyedt, pedig igazán nagyon könnyű kitalálni hogy kiről van szó. Én Goethe nevére gondoltam.

(N)

Innen-onnan

- **ANGLIA:** A világ legnagyobb kikötője London, évi 59.764.000 ton. forgalom. Hajóépitésben első a földön. **Indiai gyarmata** első a földön a nádcukor-termésben (a világtermelés több mint $^1/_3$-a), a rizstermelésben (a világ teremelés több mint $^1/_3$-a), a dohánytermelésben (a világ termelés $^3/_{10}$-e), a juta-termelésben (a világ termelés $^4/_5$-e), a teakivitelben (a világ termelés ¼-e), a gyapottermelésben (a világ teremelés $^1/_6$-a), a szarvasmarha állománya legnagyobb a világon, 160 milló állat (a világ szarvasmarha állományának több mint ¼-e) **Maláji gyarmatok:** a legnagyobb kaucsuk termelésről híresek (a világ termelés $^4/_{40}$-e), legnagyobb az ón (u. n. angol cin) termelése, a világtermelésben az első (a világ termelés ½-e). **Aranypart gyarmata** első a világon a kakao-termelésben (a vilg termlés $^4/_{40}$-e) **A Délafrikai Unió** (mint Brit dominium): első az arany-termelésben (a világ termelésének $^1/_3$-a) és a gyémánt-termelésben (a világ termelés több

mint ¾-e). **Canada** (Brit dominium É. Amerikában) a föld nickel termelésében az első (85%-t termeli a föld nilkeltermelésének). **Ausztrália** (Államszövetség, Brit dominium). A gyapjútermelésben első a világon (a világtermelés ¼-e), úgyszintén itt van a legtöbb birka is (113 milló drb.) a világon.

FRANCIAORSZÁG: Első a földön a bauxit-termelésben (a világtermelés $^1/_3$-a). A bauxit aluminium kőzet melyből redukálás (itt oxigén elvonást jelent) útján nyerik az aluminiumot. Első szuperfoszfát- és gipsz-termelésben.

HOLLANDIA: Első a világon a virág termesztésben.

NÉMETORSZÁG: Első a földön a barnaszén-termelésben (a világtermelés ¾-e), kálisó kitermelésben (melyet főleg a műtrágya és a szappan gyártásában használnak), valamint a szintétikus (mesterségesen, vegyi úton összeállított az u. n. mű-gumi, -benzin, -vaj, stb.) benzin és gumi gyártásában.

OLASZORSZÁG: Első a földön a szintetikus gyapot gyártásában. A műgyapotot Kazeinből (a tej alpanyagából a túróból) állitják elő.

A SZOVJETKÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE (S.S.S.R.). Első a földön a búza és rozstermelésben (22—23 millió tonna), a burgonya termelésben, a répacukor termelésben (a világtermelés $^1/_5$-e), a len és kendertermelésben (a világtermelés ¾ és $^2/_5$-e), fakitermelésben (a világtermelés $^3/_{10}$-e), a platina kitermelésben (a világtermelés $^2/_3$-a) és az aszbeszttermelésben.

JAPÁN. Első a világon a nyers és műselyem gyártásban, az izzólámpa gyártásban, valamint a halászatban.

KINA. Teatermelésben első a világon (a világtermelés $^2/_5$-e) valamint a babtermelésben. Óriási bányái azonban még majdnem feltáratlanok és így még nem szólhat bele a világtermelésbe.

MANDZSURIA. Első a világ szójabab termelésében (a világtermelés több mint fele).

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK (U.S.A.). Első a kőszénkitermelésben (a világtermelés $^1/_3$-a), a petróleum kitermelésben a világtermelés $^3/_{10}$-e), a vízerő kiaknázásban, a villamos áram előállításában (a világtermelés több mint $^1/_3$-a), a vasérctermelésben (a világtermelés $^3/_{10}$-e), a réz (3/10), ólom (3/10), horgany v. cink (2/10) a sótermelésben (a világtermelés 22%-a). Első a kukoricatermelésben, valamint a sertéstenyésztésben. Első a világ papirgyártásában, konzervgyártásban, acélgyártásban, autó és traktorgyártásban, mozdonygyártásban, gépgyártásban, sörgyártásban, szintetikus kaucsuk előállításában (használt kaucsukból).

MEXIKÓ. Első a föld ezüsttermelésében (a világtermelés $^3/_{10}$).

✶

Az első rotációs (körforgó) nyomdagépet a Times nyomdájában állitották fel 1866-ben. A nagy rotációs gépek ma egy 64 oldalas újságot összehajtva 45.000 példányban tudnak előállítani egy óra alatt.

✶

Az első írógépet a világon, Amerikában Villiam Burt szerkesztette és 1829-ben szabadalmaztatta.

✶

Az első dinamót (villamosáram fejlesztő gépet) Jedlik Ányos magyar természetbúvár és tanár (1800 jan. 3. — 1895. dec. 12.) 1840—50-es évek körül szerkesztette és készítette el. Azonban az akkori zavaros idők, majd az osztrák elnyomás miatt, korszakalkotó műve feledésbe ment. Csak jóval később, az ő dinamó elméletének alapján — melyet nem tartott titokban — 1865-ben Siemens (egy porosz mérnök) készíti el a tulajdonképeni második dinamót, amelyet szabadalmaztat és így — hála a „porosz tudomány" elsőbbrendűségének, — őt tekintik a dinamó feltalálójának.

✶

Az első léghajót, Vasson fancia missionárius jelentése szerint. melyet 1694-ben írt (tehát mintegy száz évvel azelőtt, mielőtt még Európában tudtak volna valamit is a léggömbről) a kínaiak 1396-ban To-Kien császár trónralépésekor, az ünnepségek alatt bocsájtottak fel. Azonban bárhogy is van a dolog, a francia Montgolfier testvérek (József és István) készítették az első léghajót, melynek burka — ők papírgyárosok lévén — papírból volt. Az első léghajó felszállásának napja 1783. jun. 4. A két fivér egy 12 m. átmérőjű papírral bélelt vászongömböt készített. A súlya 219 kg. volt. Állítólag 200 kg. súlyt emelt fel. A gömböt füstgázzal töltötték.

*

Az első motoros repülőgépet az amerikai Wright testvérek készítették. A légcsavart egy négy hengeres 15 lóerős benzinmotorral hozták üzembe. Az első sikeres repülést Orville Wright hajtotta végre 1903. dec. 17. 59 másodperlig volt a levegőben és kb. 300 m. repült.

Könyvszemle

NEHÉZ ORVOSNAK LENNI KINÁBAN

(Gervais Albert)

Egy fiatal francia orvos, Gervais Albert, Kína szívében, a Csentu-i (Szecsuán tartomány) franciskánus kórházban kap alkalmazást. A szakmájában alaposan képzett művelt fiatalember, jó porció frissességgel, életerővel vérében, aki emellett még jó f-jet és bizonyos fokú egyenes gondolkozást és érzést is örökölt az ősi tartalékból, egyben a könnyed francia gondolatkifejezés és íráskészség eszközeivel is rendelkezik, tehát valaki, aki látni és felfogni akarja ami körülötte történik és emberségesen bele is folyni abba, amennyire megközelíthető számára, megírja útját Sanghaitól állomás helyéig, majd további ottartózkodásának kiütköző eseményeit, melyek a „Kína-rejtély" megfejtéséhez adatokat szolgáltatnak. Kína nemzeti és társadalmi léte nagy küzdelmében ma az érdeklődés egyik gyűjtőpontja és sokan bizonyára ezért nyúlnak a francia orvos „Nehéz orvosnak lenni Kínában" cimmel most magyarul is megjelent könyve után. Azonban, akik a mai gigászi eseményekhez kívánnak kommentárokat, útba igazításokat, csalatkozni fognak ebben az írásban, melynek az időszerű tényekhez — mondhatnók — alig van kapcsolata, vagy pontosabban: csak távolról, nagyon-nagyon közvetve és egyoldalúan. Elsősorban a könyv történései már „régiek", még a rablók és a rablótábornokok uralmának háborúskodásának korszakából valók. Igaz, hogy ez a „régen" szinte csak tegnap volt és természetesen magában „rejtette" (forrongó alakban) a ma kialakulásának minden feltételét — és épen ezen forrongó formák igaz képének meglátása lett volna az u. n. rejtelmes (Kína, vagy „Kína-rejtély" helyes megfejtése. Azonban sikerülhetett-e a sok ezer-éves Kína ráncos arcán ezeket a vonásokat — a fiatalság, a megújulás vonásait — felfedezni Gervais Albert doktornak, orvosiakban sokoldalú képzettségével és szolít általános műveltséggel, jó fejével és jóhiszeműségével, de abszolut naivitásával, helyesebben teljes tudatlanságával, amint igazi társadalmi összefüggésekről van szó? És társaságával, a számára rendeltetett közeggel, melyben mozgott és élekzett?! Nézzük csak: A Sanghai-i francia alkonzul lebeszéli arról a szándékáról, hogy megtekintse a kínai városrészt, mert az „tele van mocsokkal és kínaival". Ugyanígy a Hankau-i bank igazgatója, aki, barátaival együtt, nem

akar tudni a kínai világról „a ködfüggöny mögött", a „tisztátlan viskókról, a nyüzsgő és bűzlő tömegekről", hanem mindnyájan jobban szeretik „Hankau fehér városát" (az európai negyedet) és mindnyájan „büszkék erre a művükre", mert „az ázsiai rendetlenséggel, a hanyagsággal és mocsokkal szemben felépítették fajuk nagyságának és erejének látható tanúbizonyságát, és így érthető magatartásuk." Hollington angol főkonzul állandó viski gőzben folytat hasonló fajelméleti párbeszédeket: „Nem ismerik a mások iránti kötelességet, — t. i. a kínaiak — sem azokat a kötelességeket, melyekkel önmaguknak tartozunk . . ." Ám ma, a kínai nép nagy tömegei mint egy ember feszülnek a japán betörés erőszaka elé! Igaz tehát ez a szellemes, érdekes könyv „a lebirhatatlan szomorúság légköréből" melyben a gyilkos tudatlanság, a groteszk maradiság, az embertelen cinizmus már szinte humoros mindennapisággá enyhül, vagy fanyar, ironikus mosollyal el lesz raktározva az élet titkai, misztikumai közé — és mégsem igaz, mert a nyugati uralkodó felfogás pecsétje van rajta, mert benne mindent ennek a felfogásnak sémái, határvonalai között mutat meg. Így sikkad el, mint valami együgyű eset, groteszk epizód a többi groteszkség között, a dühös tömegből kihallott kiáltás: „Le az idegenekkel, öljétek meg a kutyákat!" Igaz, hogy a könyv látókörében legfentről a háziszolgákig lemenőleg minden gondolat és tett mozgatója a csirkefogóság és babona, hogy az egyedül hatásos érvek a félrevezetés és a megijesztés, hogy ez a tábornok, kereskedő, szolga ősrétege a kínai társadalomnak teljesen távol áll a nyugati ember tudás- és morál hagyományaitól. Jobb nyugati orvos előtt például érthetetlen, mit képzel a pénzes kínai, amikor előrehaladott tuberkulózisa ellen olyan drágább orvosságot kér, mely nem hosszú idő alatt, hanem azonnal meggyógyítja, míg a kínai tolmács előtt az érthetetlen, hogy az orvos olyan ügyetlen és elszalasztja a legjobb alkalmat, hogy egy 200 dollárt keressen — holott a páciens, aki koporsó kereskedő, szintén félrevezeti vevőit, akiknek fenyőfa deszkát ad el bükkfának. További érdekességek: a lánykereskedés Kínában is becstelen foglalkozás, de a feleségét, akivel szabadon rendelkezik, eladhatja a kuli. Vagy: a hulla boncolásért a tömeg hagyományi okokból meg akarja lincselni az előadó orvostanárt és a hallgatókat, mire az új kormányzó élveboncolást ajánl egy elfogott u. n. bűnösön (vagyis ellenfélen) saját kíváncsi jelenlétében, mert ez, mint büntetés persze megengedett stb. stb. Mindez igaz kép és szerfelett meglepő, de ugyanakkor adoma, borzongató csemege kiváltságosak és különállók lakomáján, mert olyanok szemelátása, akik csak a halál áldozatait láthatják meg az új élet felserkenése közepette, tehát tulajdonképen azok lemondó misztikuma, akiknek misztikumba kell ütközniök és a misztikum előtt meg kell állniok, leejtett kézzel, tehetetlenségükben esetleg ironizálón tréfára fordítva a dolgot. Ez Gervais könyvének a hangja és látása. Küzködik a népi lélek érthetetlenségével, irracionalitásával. Szokások és szállóigék gyöngyeit forgatja maga előtt, és azokban a kínai szellem „örök" megnyilvánulásait látja. „Jó vasból nem lesz szög, becsületes emberből nem lesz katona": Valóban így érzett a politikátlan nép a rabló-tábornok zsoldos hadai idején, de igaz-e betűszerint ez a mondás ma, amikor ott az asszonyokig mindenkit mozgósítottak? Bizony, mintha Gervais könyve — akaratlanul — leginkább arról tenne tanúságot, hogy erre a forró talajra átplántált konzulok, orvosok és egyéb értelmiségiek vártája (sőt a különben ügyesen dolgozó misszióké is) bizony nem volt eléggé magas a messze körültekintésre. Mert csak az évez-

redes, ma már csak bomladozó és bomlasztó hagyományok képviselőivel, egy talaját vesztett, degenerálódó réteggel kerültek szembe, és alapos leckét kaptak a kínai néptől, amely a társadalmi szervezkedés és népi önvédelem hatalmas előretörésével áll előttünk.

SZERB GYÖRGY

Krónika

— Beográdban és Zágrebben nagy sikerük volt a macedon énekeseknek. Klasszikus szépségű táncaikban sok rokonvonást lehet felfedezni a szintén hegyilakós baszk nép táncaival. Dalaik és táncaik hű kifejezői nehéz életüknek.

— Az idén építik New-Yorkban a világ legnagyobb tüdőbeteg-szanatóriumát 1600 ággyal. A szanatórium úgy lesz építve, hogy a napfényt a makszimumig ki lehessen használni.

— A beográdi népnevelési szövetkezet tanfolyamán egyetlen résztvevő parasztasszony sem tudta megmondani, hogy hány éves.

— Hen Po Zrk, kínai filmszínésznő, belépett a kínai néphadseregbe és a fronton bátorságával tüntette ki magát.

— A román tanitóképző iskolákban bevezették mint kötelező tantárgyat a magyart, német, orosz és bulgár nyelvet, hogy a tanitók előadhassanak az illető kisebbségi iskolákban.

— A horvát paraszt-festők sikeres beográdi kiállitásuk után most Kragujevácon és Pozsarevácon állitnak ki. A kiállitásokat a beográdi egyetemi hallgatók szervezik meg. Szerbiában ez az első eset, hogy a közönségnek alkalma van megismerkedni horvát festőművészek alkotásaival.

— Magyarország és Románia után Jugoszláviában a legnagyobb a csecsemő és gyermekhalandóság Európában, sőt nagyobb, mint Törökországban és Japánban. Nálunk háromszor annyi csecsemő hal meg, mint Svédországban, négyszer annyi mint Norvégiában, ötször annyi mint Ujzélandon.

— A német-magyar viszonyt az utóbbi időben számos incidens zavarta meg. A ruszinszkói választással kapcsolatban, amelyet a magyarországi sajtó „a brutális erőszak és az átlátszó csalás beavatkozásának" minősít, éles vita támadt a „Völkischer Beobachter" és a „Pester Lloyd" között.

Még nagyobb szenzációt váltott ki a pécsi u. n. német kisebbségi bál, amelyen megjelentek a bajtársi szövetség tagjai, akiket hangszórókon szólítottak fel a terem elhagyására. Később, mikor a diákok ujra megjelentek, egyenruhás rendezők vezették ki és szidalmazták őket.

— Tíz év óta most voltak először Varsó és a többi lengyel nagyváros uccáin nyilt németellenes tüntetések. A rendőrség meg sem kisérelte a tüntetőket (nacionalista diákokat) szétszórni és csupán a német követség mgvédésére szorítkozott.

— Az új jugoszláv kormány betiltotta a beográdi „Balkan" című népellenes úszitó lapot.

— Annak ellenére hogy Jugoszláviában 300.000 faeke van még használatban, egy vaseke vámja 300—500 dinár, ugyanannyi mint egy zongoráé.

— „Ahány nyelvet beszélsz, annyi embert érsz", mondja a közmondás. Úgy látszik az amerikai multimilliomosok nem sokat érnek, mert egy amerikai lap szrint 150 amerikai multimilliomos közül csak öten beszélnek az angolon kívül még egy nyelvet.

— A spanyol nacionalisták megtiltották a „felszabadított" Kataloniában a katalán nyelv használatát.

— Jugoszláviában száz földmű-ves közül csak 22 tud írni-olvasni.

— A „Völkischer Beobachter" jelenti, hogy a német kormány lezárta a müncheni katolikus papneveldét. Ezt a rendszabályt aznap hozták, amikor a müncheni bibornok Rómába utazott a pápaválasztásra.

— Városaink kislakásainak 60 százaléka nem felel meg a legelemibb gészségügyi követelményeknek, írja Slobodan Vidaković, a Gyermekvédelmi Szövetség titkára. Ezek közül 60% alkalmatlan anyagból van építve, 35% nedves, 47% rosszul világított, 32% túl alacsony, 55% zsufolt.

— A magyarországi középiskolákban az összes tanulók (fiúk és lányok) számára kötelezővé tették a katonai kiképzést.

— Egyes külföldi lapok csodálkoznak azon a nálunk divó szokáson, hogy a hatalmon levő miniszterelnököt dicshimnuszokkal halmozzák el és amikor megbukik, egyszerre mindenki szidja és ócsárolja.

— Egy filadelfiai gyár elrendelte, hogy a munkásai tartoznak naponta ötször étkezni. A gyár igazgatósága azzal indokolja ezt a rendszabályt, hogy így a munkások összehasonlíthatatlanul nagyobb eredményeket érnek el.

— Február 11.-én aláírták az új lengyel-orosz kereskedelmi szerződést, amely szerint az eddigi kereskedelmi forgalmat megharmincszorozzák.

— Az amerikai pénzügyminiszter kijelentette, hogy Franciaországnak azért adtak el annyi hadirepülőgépeket, mert Franciaország készpénzzel fizet és mert Amerikának ez fényes üzletet jelent .

— A „Daily Telegraph" úgy értesült, hogy Németország mexikói petróleumvásárlásai nehézségekbe ütköztek, mert az Egysült Államoknak közben sikerült megegyeznie Mexikóval a petróleum források kérdésében.

— Német- és Olaszország után Anglia akar Oroszországgal kereskedelmi szerződést kötni.

— Bulgáriának mindezideig nem volt kereskedelmi szerződése a Szovjettel. A most folyó tárgyalásokról Szkalonikov, bolgár delegátus azt irja, hogy a Szovjet hajlandó Bulgáriától átvenni cigarettát 200 millió, konzervált főzeléket 30 millió, nyers főzeléket 40 millió, rózsaolajat 80 millió, kerti magvakat 8 millió, szőllőt 200 millió és egyéb árut kb. 100 milió léva értékben és az egész törkölytermelést, amiért a Szovjet cserébe peroleumot, benzint, gépolajat, vasat, mezőgazdasági gépeket, vasuti sineket, mozdonyokat, vagonokat és fegyvereket adna. A gazdasági körök számitása szerint Bulgária külkereskedelme ezzel 50%-kal fog emelkedni.

— A mult évben 771 külföldi filmet mutattak be Jugoszláviában. Ebből 434 amerikai, 171 német és 79 francia. A német filmek behozatala állandóan csökken, amit a „Filmski Godišnjak" (Film évkönyv) a német filmek tartalmával, irányával és minőségével magyaráz. A francia filmek ezzel szemben nálunk mindinkább tért hóditanak az életből vett témáikkal és magas müvészi szinvonaluknál fogva.

— Amerikában egyszerre két változatban jelent meg most Hitler „Mein Kampf" című könyve angol fordításban. A könyv kiadását per előzte meg, miután Hitler megtiltotta a könyv lefordítását és angol nyelvű kiadását. Az amerikai biróságok egy régi amerikai törvény különleges rendelkezései alapján kimondták, hogy az amerikai kiadást nem tilthatja meg a szerző, akinek csak akkor van tulajdonjoga és vétójoga a fordítás tekintetében, ha amerikai állampolgár. Az itélet jogerőre emelkedése után most egyidejűleg két változatban is kiadták angol nyelven a könyvet. A szerzői jogdíj tekintetében úgy intézkedtek, hogy a fordítási díj levonása után a szerzői jogdíjból összegyülő összeg teljes egészében a németországi menekültek segélyezésére létesített alap gyarapítására fordítják.

— A japán kormány cáfolja azt a francia eredetű hírt, hogy Németország, Olaszország és Japán titkos katonai szerződést kötöttek.

— A „Deily Express" úgy tudja, hogy Berlinben meg akarják változtatni a bécsi döntőbíróság által megrajzolt határokat és kényszeríteni akarják Magyarországot, hogy Munkácsot, Ungvárt és Kassát adja vissza a szlovákoknak.

— A „Völkischer Beobachter" cáfolja a „Daily Herald" és „Jorkshire Post" azon híreit, hogy Bécsben zavargások voltak, amelyeken résztvettek a legelőkelőbb osztrák nácik és hogy 700-at közülük letartóztattak.

— Leni Riefenstahl, ismert nemzeti szocialista rendező „Az akarat diadala" című filmjét bemutatták Holliwoodban, de már másnap le kellett venni a műsorról, ami azt bizonyítja, hogy az akarat tényleg diadalmaskodott.

— Február 27-én Moszkvában 70 éves korában meghalt Krupszkaja assszony, Lenin özvegye, a Szovjetúnió legfelsőbb tanácsának tagja. Hamvait a Kreml falába helyezték örök nyugalomra.

Felhívjuk olvasóink figyelmét naptárunkban közölt kérdőívünkre. Még alig egy páran küldték be, pedig hisszük, hogy jövőévi naptárunk iránt éppen olyan érdeklődés fog megnyilvánulni, mint az ezidei iránt. Olvasóink érdeklődésére és együttműködésére tehát számítunk jóelőre jövőévi naptárunk előkészítésében. Ennek az érdeklődésnek és együttműködésnek legelső jele a kérdőívek pontos és részletes kitöltése. Kérjük mindakozat, akiket lapunk és naptár-akciónk érdekel, hogy a naptárban található kérdőívet minél hamarabb töltsék ki és akár közvetlenül, akár terjesztőbizottságaink útján küldjék be. Különösen fontos és hasznos volna számunkra, ha mindenki őszintén jelentené, hogy a múltévi naptárban mit tartott feleslegesnek, minek hiányát vette észre és hogy mit ajánl jövőévi naptárunknak akár szerkesztésére, akár kiadására vonatkozólag.

Szeretnénk, ha olvasóink segítenének bennünket abban, hogy egy igazán hasznos nép-naptárt állíthassunk össze a jövő évre. Első naptárunkat olyan örömmel és érdeklődéssel fogadták, hogy látjuk naptárunk éppen olyan közüggyé vált, mint lapunk és mozgalmunk egyéb megnyilvánulásai. Most tehát együttműködésre szólítjuk fel minden olvasónkat a jövőévi naptár összeállításában. Minden olvasónk, minden munkatársunk küldje be kérdőívét és azonfelül is itéletet, megjegyzést, tanácsot, várunk minden barátunktól.

Lapunk, naptárunk, mint egész mozgalmunk csak úgy fejlődhet, ha mindnyájan érezzük együttes felelősségünket és vállaljuk a közös munkát. Érezze minden olvasónk, hogy lapunk sikere, haladása, naptárunk kedveltsége és mozgalmunk terjedése az ő felelősségén, munkáján áll.

Egyben felhívjuk olvasóink figyelmét „Születésszabályozás" c. cikkünkben közölt táblázatunkra, amelynek kitöltése mindenkinek saját érdekében áll. Az adatokat pontosan vezessék be és az év végén juttassák el hozzánk.

A SZERKESZTŐSÉG

Rajtunk kivülálló okokból nem közölhettük Gál László: Március 1939 c. versét és Március c. cikkünket. Jelen számunk hiányosságáért kérjük olvasóink elnézését.

A SZERKESZTŐSÉG

IDEGEN SZAVAK MAGYARÁZATA

Aktiv — cselekvő, tevékeny
analfabéta — írni-olvasni nemtudó
Etika — erkölcstan
egzisztencia — lét, megélhetés
export — kivitel
Fantasztikus — képzelt, különös
funkció — hatáskör, hivatali tendő
Generáció — nemzedék
Kliring — elszámolás, a tartozások és követelések kiegyenlítése
Maximum — a legtöbb, a legnagyobb
Negatív — tagadó, semleges
Okkupáció — megszállás, foglalás
Passziv — tétlen, szenvedő
pedagógia — neveléstan
pozitiv — igenlő, bizonyos
Radikális — gyökeres, mélyreható
Statisztika — számszerű kimutatás
szadista — olyan egyén, aki mások fájdalmában élvez.
Tröszt — vállalkozó-szövetség
Valuta — érték
vitamin — tápanyag

Segítse mozgalmunkat, terjessze lapunkat!

Ajánlja barátainak és ismerőseinek a

HID-at

a haladószellemű magyarság lapját!

A HID ELŐFIZETÉSI DIJA:

Jugoszláviában:

Egy évre 36.—, félévre 20.—, negyedévre 10.— dinár.
Egyes szám ára 4.— dinár.

Magyarországon:

Egy évre 5.—, félévre 2.50, negyedévre 1.25 pengő.
Egyes szám ára 50 fillér.

Befizető lapunk üres tuloldalán kérjük feltüntetni a küldött összeg rendeltetését

A HID 58.297 sz. postatakarékpénztári csekkszámlájára küldje előfizetését a mellékelt befizetési lapon!

Az elmaradt előfizetési díjak a lapot és előfizetőinket egyformán terhelik. Ezért lejáratkor azonnal újítsa meg előfizetését!

Kérjük terjesztőinket, hogy a múlt évfolyam február—márciusi kimaradt példányokat küldjék be szerkesztőségünkbe.

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes névvel és cimmel ellátott kéziratokat veszünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden egyes cikkért írója felelős. Levelek és kéziratok Administracija i redakcija HID Subotica, pošt. fah 88. címre küldendők.

„HID“ literarni časopis, izlazi deset puta godišnje.

Odgovorni urednik i izdavač: *Mayer Ottmar*, Subotica, VII. Kragujevačka 4.

Štamparija BRAĆA FIŠER, Subotica